

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Infokorralduse õppekava

Karmen Velitschinsky

Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmunud eestikeelsed põhikirjad

Lõputöö

Juhendaja: Ilmar Vaaro (lektor)

Kaitsmisele lubatud

Tartu 2017

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. LÄHTEKOHAD JA ALLIKAD	6
1.1. Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmunud eestikeelsete raamatute koguarvukus	6
1.2. Eesti Vabariigi esimese perioodi raamatute liigiline jagunemine ja varasem teadmine põhikirjadest	8
1.3. Tööga seonduvad põhimõisted	11
1.4. Ülevaade andmekogumi moodustamisest	13
2. ÜLEVAADE EESTI VABARIIGI AJAL (1918-1940) ILMUNUD EESTIKEELSETEST PÕHIKIRJADEST	16
2.1. Põhikirjade valdkondlik jaotus	16
2.2. Ülevaade põhikirjadest ilmumisaastate lõikes	22
2.3. Ülevaade põhikirjadest asupaiga järgi	23
2.4. Ülevaade põhikirjadest trükikoha järgi	26
2.5. Põhikirjade jagunemine lehekülgede arvu järgi	30
KOKKUVÕTE	34
SUMMARY	36
KASUTATUD LÜHENDID	38
KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS	39
LISAD	42
Lisa 1. Põhikirjade korrastamiseks aluseks olnud valdkondliku jaotus	42
Lisa 2. Näited põhikirjadest	45

SISSEJUHATUS

Esimese trükitud eestikeelse raamatu ilmumise aastaks peetakse 1525. Tõeliselt sai aga eesti raamatu väljaandmine hoo sisse alles riikliku iseseisvuse ajal ning sama oluliseks sai ka raamatu ajaloo talletamine. Mitmed tuntud raamatukogundusega seotud isikud nagu Richard Antik ja Friedrich Puksoo hakkasid koheselt huvi tundma ka eestikeelse raamatu arenguloo vastu. Kui algselt hakati uurima peamiselt ilukirjanduslikku raamatut, siis Richard Antik püüdis anda läbilõike kõigist raamatuliikidest, sest ka muualaline kirjandus on mõjukalt kaasa aidanud rahva äratamisele ja kasvatamisele (Antik, 1936: 13). Nii ilmuski 1936. aastal tema koostatud “Eesti raamat 1535-1935“, mis on ülevaatlik läbilõige eesti raamatu arengust. Kuigi tänaseks on Antiku andmed paljuski täpsustunud ning eestikeelse raamatu ajalugu on saanud paljude uurijate teemaks, on “Eesti raamat 1535-1935“ jäänud siiani selle arenguloo uurimisel aluseks.

Käesoleva lõputöö teema valikul on lähtutud sellest, et palju on uuritud Eesti Vabariigi 1918-1940 aegset ilukirjandust (liik 8) ja ka kalendreid (liik 0) vähem on aga tähelepanu saanud ühiskonnateadustega (liik 3) seotud trükised, kuigi just viimane moodustas raamatute koguarvust märkimisväärse osa, isegi suurema osa kui ilukirjandus. Ühiskonnateaduste liigi siseselt domineerivad aga põhikirjad, millede kohta puudub kuni tänaseni täpne ülevaade. Põhikirjad on aga ühed usaldusväärsemad allikad millest saab väärtuslikku informatsiooni ühistegevuse suundadest vaadeldaval perioodil, kuna sätestasid täpselt seltsi tegevuse, eesmärgi, asukoha, tegevuspiirkonna jne.

Käesoleva lõputöö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmunud eestikeelsetest põhikirjadest. Põhirõhk on andmekogumi kokkupanemisel ning põhikirjade iseloomulikute parameetrite analüüsimisel.

Lähtudes eesmärgist, said püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- anda ülevaade Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmunud eestikeelsete raamatute arvukusest ja liigilisest jaotusest;
- anda ülevaade varasemast teadmistest Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmunud põhikirjadest;

- koostada andmekogum retrospektiivse rahvusbibliograafia väljaandest “Eestikeelne raamat 1918-1940“;
- selgitada välja põhikirjad, mis on retrospektiivsest rahvusbibliograafiast välja jäänud;
- analüüsida saadud andmekogumit ning tuua välja põhikirjade iseloomulikud tunnused.

Eesti keele seletavas sõnaraamatus on põhikirja definitsiooniks märgitud ettevõtte, asutuse või organisatsiooni eesmärged, tegevust, juhtimist jms. sätestav ametlik dokument (Langemets, Tiits, 2009).

Uurimisainesse on võetud kõik põhikirjad, mis on ilmunud aastatel 1918-1940 aga ka trükised, mille üks osis on põhikiri. Põhikirjale võisid olla lisandunud kodukord või mõni muu lisa. Arvestatud on trükiseid alates viiest leheküljest.

Antud töö seisukohast teeb trükise põhikirjaliseks olemise otsustamise lihtsamaks tema pealkirjas leiduv sõna *põhikiri* (mõnedel juhtumitel on kasutatud ka sõna *põhjuskiri*). Kõik põhikirjad on eestikeelsed kuigi esineb rööpteksti inglise-, läti-, saksa-, taani-, ja vene keeles.

Käesolev uurimistöö on seminaritöö „Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmunud põhikirjad edasiarendus.“

Töö teostatakse kvantitatiivse andmeanalüüsi meetodil.

Lõputöö koosneb sissejuhatuses, kahest peatükist, mis omakorda jagunevad alapeatükkideks, kokkuvõttest, kasutatud kirjanduse ja allikate loetelust, lisadest ning ingliskeelsest kokkuvõttest.

Töö esimene peatükk annab ülevaate kuidas on toimunud Eesti Vabariigi 1918-1940 aastatel ilmunud raamatute koguarvukuse väljaselgitamine. See arv on erinevate valikukriteeriumite tõttu olnud läbi aegade varieeruv ja samuti on mõningad uurijad kahelnud pakutud arvude objektiivsuses. Lisaks on leitud ka uusi trükiseid, tänu millele eesti keelsete raamatute koguarvukus suureneb. Samas peatükis antakse ülevaade trükiste liigilisest jagunemisest 1918-1940 aastatel ning sellest mida on varasemalt põhikirjade kohta teada. Lähimal vaatlusel ilmnes, et põhikirjad on valdkond, mida peaaegu polegi uuritud. Samuti antakse ülevaade andmekogumi moodustamisest ja allikatest, näiteks „Eestikeelne raamat 1918-1940“ I-III, erinevatest oksjonikataloogidest ajavahemikust 1995-2014, diplomi-, lõpu- ja bakalaureusetöödest ning elektroonilistest andmebaasidest.

Teine peatükk keskendub Eesti Vabariigi (1918-1940) ajal ilmunud eestikeelsetele põhikirjadele, esitades nende jaotuse valdkondade, väljaandmise aastate, ilmumis- ja trükikohtade ning mahu järgi. Põhikirjade analüüsimise juures oli kõige keerukam põhikirjade valdkonna määramine, kuna osade seltside nimetus ei viidanud seltsi tegevusele, mistõttu tuli teostada täiendavaid uurimisi. Põhikirjade asupaik, trükikoht ja lehekülgede arv oli enamasti märgitud põhikirja kirjes.

Töö sisaldab ka kahte lisa. Lisa 1 sisaldab põhikirjade korrastamiseks aluseks olnud valdkondliku jaotuse. Lisa 2 sisaldab näiteid põhikirjadest.

1. LÄHTEKOHAD JA ALLIKAD

1.1. Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmunud eestikeelsete raamatute koguarvukus

Eesti Vabariigi algusaastatel ilmus eesti raamatu kohta üsna rohkesti kirjandust. Käsitlusi raamatu ajaloost ilmus niihästi populaarseid kui ka puhtteaduslikke. Kõik need olid aga suuremalt osalt spetsiaalsemate küsimuste alalt, mis aga ei pakkunud tervikliku pilti eesti raamatu arengust (Antik, 1936: 13). Seoses 1935. aastal Eesti raamatu aastaga kaasnenud üldine tähelepanu raamatukultuuri vastu ärgitas ka selle uurimist. Uurimistöö tulemused jõudsid avalikkuse ette mitmes tähelepanuväärses väljaandes. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu toimetisena anti välja Richard Antiku „Eesti raamat 1535-1935“, milles on esitatud eesti raamatu arengulooline ülevaade ja statistilised andmed (Möldre, 2012: 31). 1936. aastal ilmunud uurimuses annab Antik ülevaate eesti raamatust tema 400-aastasest arenguteel (Antik, 1936: 13). Antik võrdleb oma uurimuses erinevaid ajajärke ja rõhutab, et aastatel 1535-1917 on ilmunud 14 503 trükist ning aastatel 1918-1934 koguni 16 495 trükist. Seega võib näha, et juba iseseisvuse 17 aasta jooksul on ilmunud trükiste arv suurem, kui 383 aasta jooksul kokku enne iseseisvust (Antik, 1936: 30). See edu tulenes oludest, mis iseseisvuse saavutamise muutusid palju paremaks kui varem (Antik, 1936: 46).

Andmeid kogus Richard Antik Eesti Rahva Muuseumi Arhiivraamatukogust ning iseseisvuse päevil ilmunud kirjanduse kohta on kasutatud „Eesti raamatute üldnimestikke“ 1918.-1933. a., samuti ka viimaste põhjal Riigi Statistika Keskbüroo poolt tehtud statistilisi ülevaateid („Eesti Statistika“ 1927, 1930, 1932, 1934) (Antik, 1936: 13). Tegemist on esimeste oluliste andmetega eesti raamatu koguarvukuse väljaselgitamiseks, kus Antik esitas konkreetseid arve aastate, lehekülgede, ilmumiskohtade jt. kohta. Oma uurimuses jagab Antik üldtoodangu eraldi raamatuteks ja brošüürideks (brošüüridena käsitleti tollel ajal 8-32 leheküljelisi trükiseid) ja selgub, et aastatel 1918-1934 välja antud 16 495 trükisest oli raamatuid 9282 ja brošüüre 7213 (Antik, 1936: 47).

Bernard Kangro toob 1958. aastal oma artiklis „Mõtteid eesti raamatust ja Eesti Vabariigist“ välja, et vabariigi ajal 1918-1940 juulini, s.o. 22 aasta keskel ilmus ca. 25 500

raamatuüksust ehk keskmiselt 1159 raamatut ja brošüüri aastas (arvestatud suuremad kui 16 lk) (Kangro, 1958: 18).

Hiljem eesti raamatu 450. aastapäevaks koostatud „Eesti raamat 1525-1975. Ajalooline ülevaade“ (1978), pakutakse raamatute koguarvuks ligi 25 000 (Miller jt, 1978: 169). Samas on üks raamatu autoritest Voldemar Miller andnud oma kogumikus „Eestlane ja tema kultuur“ ülevaate eesti raamatu arengust, kus mainib, et aastal 1918-1940 on ilmunud ligi 30 000 eestikeelset raamatut (Miller, 1976: 33).

Uno Liivaku märgib oma raamatus „Eesti raamatu lugu“ raamatute arvukuse kohta aastatel 1918-1940: „Ümmarguselt kahekümne aastaga suurenes raamatunimetuste kirjastamise maht ligi viis korda. Andmeid selle kohta, kui palju iseseisvusajal üldse raamatuid ilmus, lähevad lahku. On väidetud, et Eesti iseseisvuse aastail (1918-1940) ilmus rohkem kui 25 000 trükist keskmise tiraažiga 1500 ja rohkemgi eksemplari. Seega kogutiraaž 37,5 miljonit eksemplari. Teise seisukoha järgi ajavahemikus 1918-1940 juunikuuni ilmus ligikaudu 25 600 nimetust raamatuid, millede kogutiraaži arvatakse 36 miljonile eksemplarile. Aivo Lõhmus on esitanud hinnangu, et 1918-1940 ilmus umbkaudu 26 000-27 000 trükist keskmise tiraažiga 1500 eksemplari, nii et kokku 40 miljoni raamatu ümber. Hille Tamme andmeil ilmus 1918-1939 nimetusi vähemalt 27 262. Ei tohi unustada, et neis andmeis algab raamat kaheksast ja kümnest leheküljest. Suuremaid arve on pakkunud 1976. aastal Voldemar Miller ja 1992. aastal Silvia Õispuu. Esimene ligi 30 000, teine umbes 30 000 raamatut kogutrükiarvuga 43 miljonit“ (Liivaku, 1995: 122)

Richard Antiku 100. sünniaastapäeval (2001) andis ülevaate tema tegemistest Ilmar Vaaro. Artiklis „Richard Antiku Eesti raamatu ajalugu“ mainitakse, et vaatamata sellele, et trükiste arvukus täpsustub ja suureneb leiab Richard Antiku uurimus kindlasti edaspidigi kasutamist, seda eelkõige terviku või osaperioodide suhtarvude käsitlemisel. Siin tekib aga küsimus, kui objektiivsed on Antiku arvud. Selle tarvis on appi võetud Endel Annuse poolt alustatud ja juhitud eesti retrospektiivse rahvusbibliograafia programm, mille alusel eestikeelse raamatu 1525-1917 köited olid valminud (Vaaro, 2002: 4).

Liites kokku Antiku ja Annuse poolt pakutud trükiste arvud, saame Eesti Vabariigi ajal ilmunud eestikeelsete trükiste võimalikuks arvuks 36 887 (Vaaro, 2002: 5).

Aastatel 2012-2013 ilmus nimestik „Eestikeelne raamat 1918-1940“, mis on jätk eesti retrospektiivse rahvusbibliograafia köidetele „Eestikeelne raamat 1525-1850“, „Eestikeelne raamat 1851-1900“ ja „Eestikeelne raamat 1901-1917“. Nimestikus on 28 129 raamatut ja

jätkväljaande kirjet, millele jätkväljaannete aastakäikude arvelt lisandub veel 7780, kokku niisiis 35 894 trükise kirjet (Ainz jt, 2012: 7).

Nii samm-samm haaval täienebki arusaam Eesti Vabariigi esimese perioodi eestikeelsetest raamatutest, sealhulgas arvukusest. Kui ülevaateostes pakutakse nende koguarvuks 25 000 või 30 000, siis Endel Annuse retroprogrammi andmetega võrreldes tõuseb see 37 000-le. Kui sisse arvestada registratsioonierinevusi, siis suureneb raamatute arvukus veel 1000 võrra. Bibliofiil Vallo Rauna arvates on varasemast eestikeelsete raamatute retrospektiivsest rahvusbibliograafiast välja jäänud vähemalt 10% raamatuid, mis sama mõtte ülekandmisel ning ümardamisel viib praeguse arusaama koguarvust 42 000le. Tegemist ei ole teoreetiliste arvutustega vaid numbriga, millel on olemas reaalne andmeline kaetus (Vaaro, 2010). Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmunud eestikeelsete raamatute, brošüüride, kaartide ja nootide indeks ESTRIN sisaldab praegusel hetkel 44 159 trükise andmeid (ESTRIN 1918-1940).

Aegade jooksul on eesti raamatute koguarvukus suuresti tõusnud tänu erinevatele uurimistöodele. Siiski on selle arvu täpsuses erinevaid arvamusi, mis on tingitud trükiste arvestamisel erinevate valikukriteeriumite tõttu. Tänapäevaks on leitud koguarvukus ületanud kõik varasemad suurused ja eesti raamatu nimestik võimaldab teha erinevaid uurimusi eesti raamatu ajaloo kohta.

1.2. Eesti Vabariigi esimese perioodi raamatute liigiline jagunemine ja varasem teadmine põhikirjadest

Varasemat teavet Eesti Vabariigi aegsest raamatute liigilisest jagunemisest annab Richard Antiku 1936. aastal ilmunud "Eesti raamat 1535-1935" peatükk „Raamat sisu järgi“. Vaadates tabelit 1 näeme Antiku poolt koostatud tabelist raamatute liigilist jaotust 1918-1934 (eraldi on kokku võetud aastad 1535-1917, 1918-1934 ja seejärel kokku liidetud 1535-1934). Tabelis toodud liigitusest, mis on vägagi üldjooneline (autor on selle liigituse juurde peatuma jäänud sellepärast, et Riigi Statistika Keskbüroo iseseisvusaastate raamatu-statistikat esitades on oma materjalid läbi töötanud sel alusel), ilmneb, et alad, mis enne iseseisvust leidsid vähem viljelemist, on iseseisvusaastail rohkem käsitlemist leidnud ja vastupidi. Raamatuid ja brošüüre sisu järgi liigitades teeb Antik tähelepaneku, et iseseisvusaastail on raamat muutunud elulähedasemaks ja praktilisemaks. Raskuspunkt on langenud ühiskonnateadusele ja rakendusteadusele, kuigi õige suure liigi moodustab ka ilukirjandus (Antik, 1936: 47).

Kõige enam on vaadeldaval perioodil ilmunud ühiskonnateaduste alaseid trükiseid 4753 ehk 28,8%. Eraldi on välja toodud majandusteadusega seotud trükised 1018 ehk 21,4% ning järgnevad põhikirjad 1004 trükisega ehk 21,1%. Lisaks ka õigusteadus 306 ehk 6,4% ja statistika 78 ehk 1,6%. Järgneb kirjandusteadus ja ilukirjandus 17,5%, rakendusteadused 14,2%, üldteosed 11,0%, kunst 6,2%, ajalugu 5,9%, loodus- ja täppisteadused 5,8%, usuteadus 5,4%, keeleteadus 4,3% ja mõtteteadused 0,9%.

Tabel 1. Raamatute ja brošüüride jagunemine sisu järgi

Liik	1535- 1917	1918-1934	1535-1934
0. Üldteosed	2337	1810	4147
Kalendrid	1597	763	3360
Lastekirjandus	529	301	830
1.Mõtteteadus	220	141	361
2.Usuteadus	3437	904	4341
3.Ühiskonnateadused	2155	4753	6908
Statistika	-	78	78
Majandusteadus	461	1018	1479
Õigusteadus	123	306	429
Põhikirjad	891	1004	1895
Kasvatus ja haridus	244	363	927
4.Keeleteadus	652	706	1358
5.Loodus- ja täppisteadus.	178	955	1133
Matemaatika	118	392	510
6.Rakendusteadused	1204	2342	3546
Arstiteadus	297	366	663
Tehnika	4	205	209
Põllumajandus	339	1081	1420
7.Kunst	365	1030	1395
8.Kirjandusteadus. Ilukirj.	3616	2888	6504
Proosa	2025	1707	3732
Luule (ka laulikud)	261	245	536
Näitekirjandus	540	470	1010
9.Ajalugu. Maateadus	339	966	1305
Ajalugu	240	578	818
Maateadus	99	380	379
Kokku	14503	16495	30998

(Allikas: Antik, 1936: 48)

„Eesti raamat 1525–1975. Ajalooline ülevaade“ annab raamatu sisulise arengu ja temaatika kohta teada, et: “rohkem kui poole Eesti Vabariigi aegsest trükiteodangust moodustasid osaühisuste või aktsiaseltside põhikirjad, kodukorrad ja aruanded, firmade kalendrid ja reklaambrošüürid, samuti kodanliku riigi ametlikud väljaanded, nagu karistusteaded, protestitud vekslite nimekirjad jne., kodanlike parteide kihutuskirjandus, traavivõistluste kavad, lisaks seiklus- ja kõmuromaanid, mis

ajalehtede joone all ilmusid ning hiljem äratõmmetena raamatuturu üle ujutasid“ (Miller jt, 1978: 169). Trükitoodangu väärtuslikumasse ossa on raamatu toonases käsitluses paigutatud õppe- ja käsiraamatud, ilukirjandus, teaduslik, populaarteaduslik ning teatmekirjandus. Sellise liigitamisega on juba eos viidud põhikirjad väheväärtusliku trükiste hulka, ning edaspidi neid ei mainita.

Uno Liivaku „Eesti raamatu lugu“ peatükk „Raamatu sisu ja selle muutumine“ toob esile samuti õppekirjanduse ja teaduskirjanduse tõusu. Ta nimetab uueks nähtuseks kunstiraamatuid ning, et üle poole rahvastikust sai elatist põllumajandusest, siis oli selle ala raamatute levik suur. Uudseks on ka kirjandus raadio-, filmi- ja autoasjanduses, mida varem õigupoolest poleks saanudki ilmuda (Liivaku, 1995: 128). Edasi mainib Liivaku väga olulise tähtsusega raamatuliike: entsüklopeediaid, sõnaraamatuid. Küllaltki suurt tähelepanu pöörab autor ilukirjanduslikele teostele aga peatub pikemalt niinimetatud kollase kirjanduse suurel levikul jättes väärtuslikuma ilukirjanduse tahaplaanile (Liivaku, 1995: 129). Raamatute liigituse kohta perioodi 1535-1934 on Liivaku toetunud R. Antiku tabelile „Alade järjestus osatähtsuse järgi“, mis pärineb teosest “Eesti raamat 1535-1935”. Tabelis on ära toodud, et ühiskonnateadustega seotud trükiseid on ilmunud perioodil 1918-1934 enim kui teisi liike, kuid autor jätab selle tähelepanuta ega anna ülevaadet, mis liiki trükised ühiskonnateaduste alla kuulusid, kuigi ülejäänud raamatuliike on ta lähemalt tutvustanud.

Eesti Vabariigis 1918-1940 aastatel ilmunud põhikirjade kohta annab teavet ka “Eestikeelne raamat 1918-1940”, milles on lähenetud põhikirjadele läbi kirjastamise ja raamatutoodangu. Toona toimis kogu Eestis tihe trükikodade võrk, mis hõlmas ka väikelinnu ja aleveid. Just neis väiksemates trükikodades kirjastasid kohalikud asutused, ettevõtted, seltsid ja ühingud oma aruandeid, põhikirju, näituse- ja kaubakatalooge ning kalendreid, autorid publitseerisid omaloomingut. Kokku anti aastatel 1918-1940 välja mitmesuguste ühingute, seltside ja asutuste põhikirju 1946 nimetust“ (Ainz jt, 2012a: 32). Siin tuleb aga tähelepanu pöörata “Eestikeelne raamat 1918-1940” trükiste valikule. Kui muidu on valikusse arvestatud kõik vähemalt viieleheküljelised trükitud või väikepaljunduses eestikeelsed ja eestikeelse rööptekstiga trükised, olenemata ilmumiskohast, siis põhikirjade ja seeriasse kuuluvate jätkväljaannete puhul on registreeritud ka väiksema lehekülgede arvuga trükised (Ainz jt, 2012a: 8). Lisaks on retronimestikus sees põhikirjad, mis küll ilmusid 1940. aastal, kuid sisuliselt Eesti Vabariiki enam ei eksisteerinud.

Paraku rohkem käsitlusi aastatel 1918-1940 ilmunud põhikirjade kohta ei ole, kuigi kui vaadata Antiku andmeid on näha, et põhikirjade osakaal eestikeelsetest raamatutest on märkimisväärne ning see osa eesti raamatu ajaloost vääraks täpsemat uurimist.

1.3. Tööga seonduvad põhimõisted

Seoses retrospektiivse rahvusbibliograafia 1525-1940 projektiga töötas Endel Annus välja valikukriteeriumid. Ta seadis oma eesmärgiks rahvusliku kultuuri eluruumi täieliku bibliograafilise peegeldamise, mis peab haarama kogu eestikeelse, aga ka Eestis ilmunud võõrkeelse, samuti väljaspool Eestit ilmunud ja sisu või autori poolest Eestiga seotud trükisõna. Ometi tuleb läbivaadatavatest trükistest teha teatav valik. Läbivaadatud trükistest tuli teha valik lähtudes trükise keelest, mahust, sisust, autorist, ilmumiskohast või tüübist (Annus, 1994: 419).

Keele järgi võetakse bibliograafiasse kõik eestikeelsed raamatud sõltumata ilmumiskohast, autorist või sisust. Siia kuuluvad samuti võõrkeelse paralleeltekstiga väljaanded, ka siis, kui võõrkeelne tekst on esikohal. Mahu järgi kirjeldatakse eesti- ja võõrkeelsete trükiste nimestikes kõik raamatud ja brošüürid alates viieleheküljelistest, kõik noodid ja maakaardid. Ühe- kuni neljaleheküljelisi pisirükiseid, nagu organisatsioonide ja asutuste põhikirjad, aruanded, näituste ja kirjastuste kataloogid, koolide programmid, poliitilised lendlehed jm., võetakse bibliograafiasse valikuga (Annus, 1994: 419).

Eeltoodud valikupõhimõtete eesmärgiks on anda asjahuvilistele eestikeelsest ja Eestiga seoses olevast võõrkeelsest trükisõnast optimaalne valik, millest üksnes väheoluline ja üleliigne on välja jäetud (Annus, 1994: 420).

“Eesti keelne raamat 1918-1940“ on oma valiku põhimõtetest järginud varasemate eesti retrospektiivse rahvusbibliograafia köidete tava ehk arvestatud on kõik vähemalt viieleheküljelised trükised (Ainz jt, 2012a: 8).

Antud töös mõistetakse põhikirja all ettevõtte, asutuse või organisatsiooni eesmäärke, tegevust, juhtimist jms sätestavat ametliku dokumenti alates viiest leheküljest aga ka trükised mille üks osis on põhikiri. Alla viie leheküljelisi põhikirju ei ole töösse arvestatud.

Tüüpiline põhikiri sätestas tavaliselt seltsi eesmärgi, asukoha, tegevuspiirkonna, tegevused, õigused, varandused aga ka näiteks seltsi koosseisu, liikmete õigusi ja kohustusi ning seltsi asjade valitsemist ja seltsi tegevuse lõpetamist. Kui lugeda näiteks „Pärnu Vabatahtliku Tuletõrje

Seltsi“ 1934. aasta põhikirja, siis näeme, et seltsi ülesandeks oli: „tulekustutamine tulekahjukordadel, tarviliste kustutusabinõude muretsemine ja seadustes ning määrustes ettenähtud alustel abinõude tarvituselevõtmine tuleõnnetuste ärahoidmiseks ja nende vastu võitlemiseks, võimaluse korral ka abiandmine tuleõnnetuste läbi kannatanud isikutele, samuti ka abiandmine muude suuremate loodusjõuliste õnnetuste puhul, mil läheb tuletõrje jõudu või tööriistu tarvis“ (Pärnu Vabatahtliku..., 1934: 3).

Tulekahjude kustutamine oli muidugi kõikide tuletõrje seltside esmane ülesanne, kuid seltsi tegevuses oli ka veel sellised punktid nagu:

- kutsuda ellu spordiosakondi, õppekomandosid ja muusikakoore;
- panna toime manöövreid, paraade, harjutusi, võistlusi jne.;
- korraldada maksulisi pidustusi, väljasõite, jalutuskäike, näitusmüüke, loteriisid, korjandusi jne.;
- asutada ja pidada ülal varjupaiku, haiguse- ja surmajuhtumiteks abiandmis- ja matusekassasid;
- avada einelaudu;
- avada raamatukogusid ja anda välja ajakirju, käsiraamatuid ja muid trükitooteid (Pärnu Vabatahtliku..., 1934: 4).

Põhikirjale oli lisatud ka kodukord. Seltsi kodukord sätestas selliseid tegevusi: komando jagunemine tegevusalade kaupa, liikmeks astumine, liikmete kohused õppustel, tulekahjudel ja teistel seltsi tegevusavaldustel, teenistusest ärajäämine, vormi kandmine, karistused jne (Pärnu Vabatahtliku..., 1934: 16).

Vastav põhikiri sisaldas aga ka lisa: „Tuletõrje hoolsus-, teenistus- ja Ü. T. Liidu rinnamärkide kandmise kord“. Lisas sai infot hoolsusmärkide, teenistusaasta märkide ja Üleriikliku Tuletõrje Liidu rinnamärkide kandmise kohta (Pärnu Vabatahtliku..., 1934: 30).

1.4. Ülevaade andmekogumi moodustamisest

Peamiste allikatena on uurimistöö koostamisel kasutatud „Eestikeelne raamat 1918-1940“ I-III nimestiku, oksjonikatalooge, erinevaid diplomi- lõpu- ja bakalaureusetöid ja andmebaase.

„Eestikeelne raamat 1918-1940“ I-III on nimestiku koostamisel kasutanud põhiliselt Tallinna ja Tartu raamatukogusid ning Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu. Lisaks Tallinna raamatukogudes puuduvate trükiste leidmiseks kasutati “Eesti raamatute üldnimestikke 1918-1939“, Hille Tamme koostatud “Eesti raamatute üldnimestikku: 1940.a.jaanuar- juuli“ ja “Eesti raamatute üldnimestikku 1918-1944: täiendusega“ ning ajakirjas “Keel ja Kirjandus“ 1941.a. ilmunud “Eesti raamatute üldnimestikku“ 1940.a. jaanuari ja veebruari kohta (Ainz, 2012a: 7).

Nimestikus leiduvad põhikirjade andmed kandsin üle exceli tabelisse. Andmeteks oli:

Kirje number: siin sai märgitud nimestiku „Eestikeelne raamat 1918-1940“ kirje ees olev järjekorranumber.

Pealkiri: milleks oli tabelisse tuleva trükise pealkiri.

Trükikordus : siin sai välja tuua mitmendat korda institutsiooni põhikiri ilmub. Valdavalt oli tegemist ühekordse ilmumisega, kuid sama institutsiooni põhikiri võis olla ilmunud ka teist, kolmandat või enam korda.

Põhikirja tüüp: siin tuli selgitada välja, kas tegemist oli konkreetse institutsiooni põhikirjaga või näidispõhikirjaga valdkondlikule institutsioonile (ilma konkreetse institutsiooni märkimiseta). Oli ka põhikirju kus lisaks põhikirjale oli lisatud kodukord .

Ilmumisaasta: selleks sai aasta millal põhikiri trükiti. Siin sai lihtsalt märgitud aastaarv. Oli aga ka trükiseid, millel oli märgitud vaid kümnend, näiteks 192.-. Lisaks oli arvestatud ka võimalusega, et aastaarv võib üldse puududa.

Registreerimisaasta: siin sai tehtud märged, millal põhikiri registreeriti. Enamus juhtudel oli institutsiooni põhikirja registreerimise aasta sama kui põhikirja ilmumise aasta. Kui aga esines mingi vahe sai selleks märgitud, kui suur erinevus aastates oli. Esines ka kirjeid, kus registreerimisaasta ei olnud märgitud.

Väljaandja asukoht: selleks sai välja tuua institutsiooni tegevuse asupaik, kuna osad seltsid tegutsesid mitte ainult kohalikul tasandil vaid ka üle-eestiliselt. Selle eristamise tegi lihtsamaks

kirjastamisandmete alas esitatu. Eristada sai Tallinna, Tartut, maakonna keskusi ning väiksemaid paiku. Maakonnade jaotuses sai aluseks võetud Eesti Vabariigi esimese perioodi oma. Paikkondade määratlemisel sai kasutatud eestikeelset Vikipeediat. Töö käigus selgus, et oli ka institutsioone, mille asupaigaks oli märgitud lihtsalt Eesti või hoopis mõni teine riik, said märgitud kui ebaselge asukohaga institutsioonid.

Institutsiooni haare: selgitada välja kas institutsioonid tegutsevad üle-eestiliselt või on kohaliku tegevushaardega.

Trükikoht: andmed paiga kohta, kus põhikiri trükiti.

Väljaandja asupaiga ja trükkimiskoha erinevus: paljudel põhikirjadel ei lange väikekohtade puhul asupaik ja trükikoht kokku. Huvipakkuvaks sai siin see aspekt, millistes paikades väiksemad kohad oma seltside põhikirju trükkisid.

Lehekülgede arv: siin on ära toodud trükitud põhikirjade lehekülgede arv. Sisse on arvestatud kõik leheküljed ka need, mis on esitatud nurksulgudes. Välja jäid alla viie leheküljelised põhikirjad.

Valdkondlik jaotus: valdkondlikus jaotuses on kasutatud E. Annuse “Eestikeelne raamat 1901-1917“ esitatud jaotust.

Kui „Eestikeelne raamat 1918-1940“ trükiste registreerimine lõpetati 31. detsembril 2011. aastal, võime leida hilisematest aastatest erinevaid oksjonikatalooge, mis sisaldasid põhikirju, mida pole rahvusbibliograafias fikseeritud (Kolk, 2012a; Kolk 2012b; Matjus jun., 2012; Matjus jun., 2013; Kolk, 2014; Matjus jun., 2015, Matjus jun., 2016). Nendest mainitud oksjonikataloogidest leidis kokku 18 põhikirja.

Täiendusi juba olemasolevatele põhikirjadele lisandus ka erinevatest diplomi- lõpu- ja bakalaureusetöödest: Lea Raamatu lõputöö: „Aastatel 1918-1940 Saaremaa raamatukirjastajad“ (Raamat, 2008), Anu Amori bakalaureuse töö: „Ametkondlik trükis Tartumaal aastatel 1918-1940“ (Amor 2001), Katrin Hänni diplomitöö: „Aastatel 1918-1940 Saaremaal ja Läänemaal trükitud eestikeelsed raamatud“ (Hänni, 2001), Riina Tammai diplomitöö: „Kaarli Naanuri eestikeelsete raamatute kogu Viljandi Muuseumis kuni 1944. aastani: valikbibliograafia“ (Tammai, 1999), Lea Vinkleri diplomitöö: „Viljandis 1918-1940 trükitud raamatud“ (Vinkler, 1997) ja Meeli Kõlli diplomitöö: „1918-1940 ilmunud spordikirjanduse bibliograafia“ (Kõlli, 1997). Kokku lisandus nendest töödest 11 põhikirja.

Ka siin äratoodud tööde autorid on paljuski tuginenud samadele allikatele, kuid lisaks on näiteks Katrin Hänni otsinud oma töö tarvis andmeid Saaremaa Muuseumi arhiivraamatukogust, Läänemaa, Hiiumaa ja Koela muuseumite kogust. Sarnaselt on ka Meeli Kõlli kasutanud Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis leiduvaid trükiseid. Suureks abiks tudengitele on olnud ka Ilmar Vaaro poolt koostatud kartoteek "Eesti raamatute üldnimestikes (1918-1940) registreerimata eestikeelsed trükised" (Vaaro, 1994-1995).

Veel lisandus põhikirju „Eesti raamatukogude kataloogide läbitöötatud andmetest“ (Vaaro, 1994-2014; Vaaro, 2007), E. Annuse „Eestikeelne ajakirjandus 1766-1940 I-II“ (Annus, 2002: 1008), „Võru trükiste kronoloogiline nimestik 1880-1940“ (Sikk, 1984-1993) ning erinevatest raamatu kataloogidest (Aav, 1970; Vananenud väljaannete..., 1952; Jaskeljainin, 1982; Mällo, 1939), ehk kokku lisandus veel 16 põhikirja.

2. ÜLEVAADE EESTI VABARIIGI AJAL (1918-1940) ILMUNUD EESTIKEELSETEST PÕHIKIRJADEST

2.1. Põhikirjade valdkondlik jaotus

Antud lõputöö esmaseks eesmärgiks oli välja selgitada eestikeelsete põhikirjade arvukus aastatel 1918-1940. Loogiline jätk tööle on aga analüüsida saadud andmekogumit ehk uurida, millist informatsiooni põhikirjad meile annavad. Edasise uurimisega saab ühtlasi ka kummutada arusaama põhikirjast, kui üksnes formaalsest dokumendist, mis reglementeeris seltside tegevust. Teenimatult vähe on pööratud tähelepanu sellele, et põhikirjade kaudu on võimalik uurida paljude institutsioonide tegevust esimese Eesti Vabariigi ajal. Kui üksik põhikiri ei suuda anda meile aimu toonaste seltside tegevusest omas ajas, siis üldpilti vaadates hakkavad välja joonistuma erinevate seltside eripärad, andes vajalikku teavet Eesti elu kohta aastatel 1918-1940.

Kõige üldisemalt saab selte jaotada valdkondade alusel, mille kaudu on võimalik selgitada välja näiteks teatud seltside esilekerkimist, või tahaplaanile jäämist. Samuti on hiljem võimalik siduda saadud tulemit kas seltsi asupaiga, trükikoha või ilmumisaastaga ning teha siis juba konkreetsemaid järeldusi.

Põhikirjade valdkondliku jaotuse tarvis võtsin aluseks E. Annuse 1993. aastal ilmunud "Eestikeelne raamat 1901-1917" esitatud jaotuse. Siiski ei saanud jääda pidama vaid Endel Annuse väljatöötatud jaotusele ja seda põhjusel, et antud töös on uuritav ajaperiood hilisem (Annuse jaotus hõlmas perioodi 1901-1917).

Valdkondade mitmekesisemaks muutumise põhjusteks saab pidada eelkõige iseseisvuse ajal tekkinud uusi eluvaldkondi ja nendega seotud seltside asutamist. Põhikirjade korrastamise aluseks olnud valdkondlik jaotus on ära toodud lisa 1.

Järgnevalt toon ära valdkonnad, mida "Eestikeelne raamat 1901-1917" esitatud jaotuses olid küll olemas aga vajasisid siiski antud töö tarvis täiendusi.

Üheks selliseks olid väiksearvulised käsitöölise ühisuste ja vastastikku abistamise seltsid, mida sai liita omavahel kunstnike seltsidega ehk kokku hakkasid need moodustama **kunstnike ja käsitöölise seltsid**.

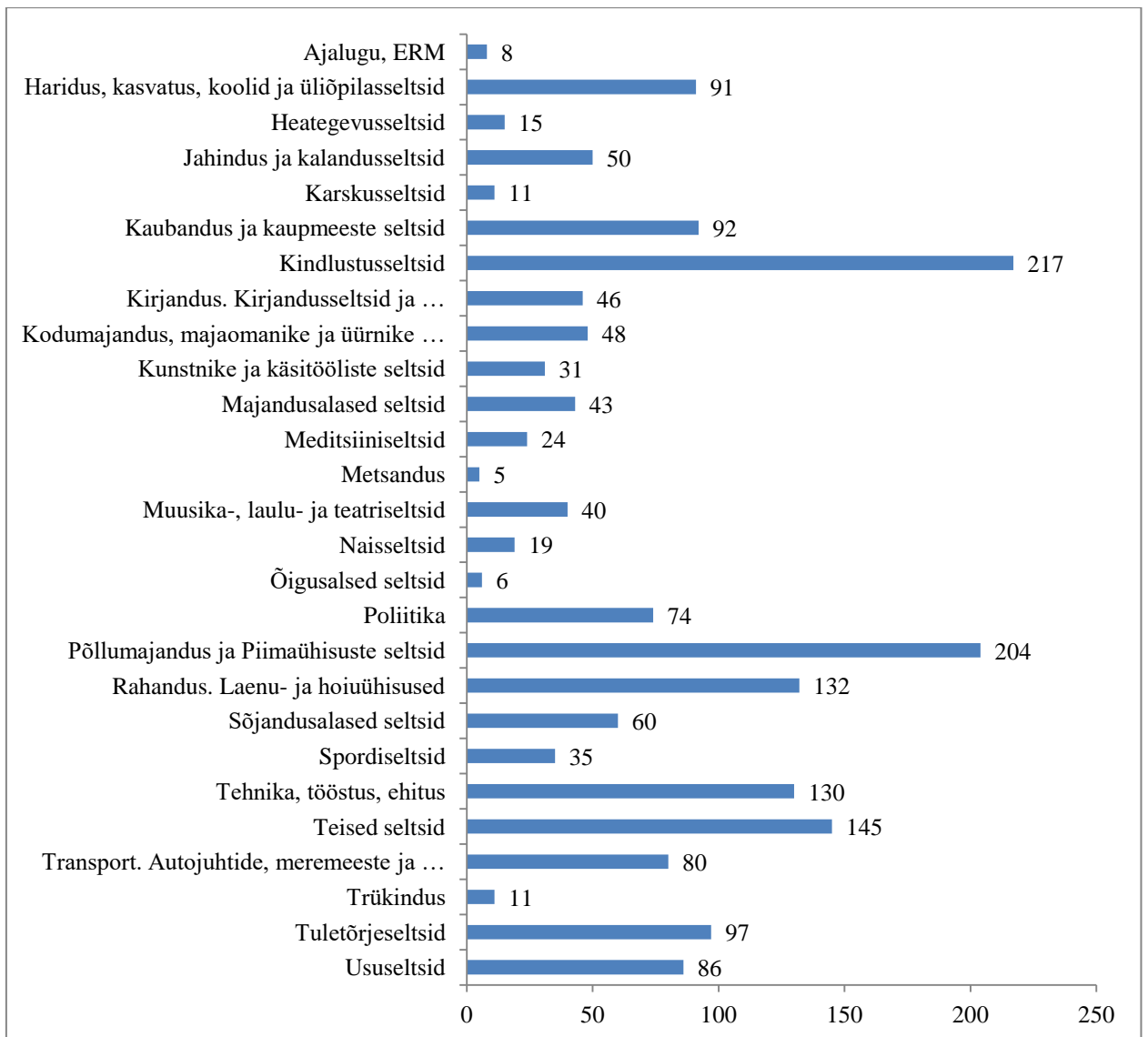
Laienes **meditsiiniseltside valdkond**. Kui varasemalt hõlmasid need vaid meditsiinasutuste põhikirju, siis nüüdsest lisandusid siia ka arstide ja apteekrite seltside põhikirjad.

Üsna olulisteks valdkondadeks sai aga **poliitika, majandus ja õigusalsed seltsid**. Neid kolme saab iseloomustada, kui valdkonnad millel varem põhikirjad peaaegu puudusid. Kui varasemalt olid olemas dokumendid, mis puudutasid omavalitsusorganite valimisi, vallavalitsusi puudutavaid dokumente või poliitilist kirjandust, siis Eesti Vabariigi 1918-1940 ajal tekkinud parteid ja erakonnad vajasid aga toimimiseks põhikirju ja nende liigitamiseks saigi loodud valdkond poliitika. Samuti puudusid Annuse jaotuses majandusalaste seltside ja õigusalsed seltside põhikirjad, kus majanduses lisandusid majandus ühisuste põhikirjad ja õigusalsed seltsid olid kohtunikele ja advokaatidele mõeldud seltsid.

Uueks valdkonnaks lisandus **metsandus**, kus varem põhikirjad puudusid aga antud perioodil oli selle valdkonna järele siiski vajadus tekkinud.

Valdkonna määramisel olid kõige keerulisemad põhikirjad, millede pealkirjast ei olnud algselt võimalik välja lugeda millisesse valdkonda ta võiks täpselt kuuluda. Sellisel juhul tuli analüüsida põhikirja pealkirja järgi või tutvuda *de visu*, mille järel sai selgitada vastava seltsi põhitegevus ja määrata liik. Näiteks võiks siin tuua „Eesti Apteekrite Vastastiku Kindlustusseltsi põhikiri“, mis võis liigituda nii meditsiini kui ka kindlustuse alla.

Märkimisväärse osa koguarvust andsid aga põhikirjad, mis ei sobitunud otseselt ühegi valdkonna alla ja selle tulemusena tekkis juurde jaotus **teised seltsid**. Siia võisid kuuluda näiteks: noorte seltsid („Luunja Noorte Ühingu põhikiri“), linnade seltsid („Kuresaare Eesti Seltsi põhikiri“) või hoopis eriline „Esimese Eesti Kesk-Aasia ja Ookeani Saarte Uurimise Ekspeditsiooni Korraldamise Seltsi põhikiri“

Joonis 1. Põhikirjade jaotumine valdkondade kaupa

Kokku on aastatel 1918-1940 ilmunud põhikirju 1800. Vaadates joonist 1 näeme põhikirjade arvulist jagunemist valdkondade kaupa. Kindlalt domineerivad kindlustusseltsid 217 trükisega ehk 12% põhikirjade üldarvust. Seda suurust on võimalik seletada sellega, et kindlustusseltsidel oli palju erinevaid alaliike. Siia kuuluvad kõik kindlustusseltside ja -kassade põhikirjad (elu- ja tulekindlustus ning haige- ja matusekassad). Lisaks veel sotsiaalkindlustuse ja hoolekande seltsid. Neid tegutses üle Eesti, kuna paljudes linnades ja valdades tegutsesid oma kindlustusseltsid. Siia kuuluvad näiteks haigekassad, mis olid olemas tavaliselt igas suuremas linnas või maakonnakeskuses aga samuti omasid oma haigekassat paljud vabrikud. Näiteks: „Narvas Kreenholmi Puuvilla Vabriku haigekassa“ või „Tallinna Sadama Tööliste haigekassa“. Sarnaselt olid olemas ka matusekassad, nii linnadele kuuluvad kui ka erinevate organisatsioonide omad näiteks: „Vigastatud Sõjameeste ja Langenute Omaste matuse kassa“.

Sotsiaalkindlustuste ja hoolekande all kuulusid tavaliselt erinevad abiandmise kassad ja pensionikassad ning tegutsesid ka loomakindlustus seltsid.

Sama laialdaseks saab pidada ka põllumajandus seltside valdkonda, kus ilmus 204 trükist ehk 11% põhikirjadest. Kuna tegemist on põllumajandusega võiks arvata, et seltsid tegutsesid maapiirkondades. Uurimisel selgus aga tõsiasi, et enamus põllumajandus seltside asupaigaks oli Tallinn, aga nad tegutsesid siiski üle eestiliselt. Näiteks võiks tuua piimaühistud millede tegevus oli tavaliselt laiem ehk üle-eestiline näiteks: „Eesti Meiereide Ühingud, Eesti Piimaühistute Liit“. Selliseid seltsi oli kokku 84. Loomulikult oli siiski ka piimaühistuid, mis asusid väiksemates maakohtades ja tegutsesid kohalikul tasandil. Ka põllumeeste seltside põhikirjad, mida oli kokku 17 asusid enamasti Tartus, näiteks „Ühing Põllumeeste Omaabi“ või „Tallinnas tegutsev Tallinna Eesti Põllumeeste Selts“, mis mõlemad tegutsesid üle eestiliselt. Eraldi kuulus põllumajanduse alla ka aiandusseltside põhikirjad mida oli kokku kuus ja tegutsesid need Tallinnas, Tartus ja ka Viljandis.

Sarnased oma arvu poolest on rahandus, laenu- ja hoiuühisuste põhikirjad 132 trükist ning tehnika, tööstus, ehitusega seotud põhikirjad 130, mis moodustavad üldarvust 7%. Rahanduses domineerisid erinevate pankade põhikirjad. Ei olnud sugugi harv, et mõnel väiksemal linna või maakonnal oli oma pank. Näiteks Kuusalu, Valga, Võru või Lääne-Eesti Ühispank.

Tehnika, tööstuse, ehituse alla kuuluvad põhikirjad olid kas elektriühistute põhikirjad või vabrikute ja tehaste põhikirjad aga ka metallitöölise, ehitustöölise, raudtee ja laevaehitusega seotud aktsiaseltside põhikirjad. Enim siiski tööstusega seotud põhikirjad. Asupaigaks oli ülekaalukalt Tallinn.

Kui tööstusega seotud põhikirjad tegutsesid ülekaalukalt Tallinnas, siis 97 tuletõrjeseltsi ehk veidi üle 5%, olid aga asupaigaga mõttes erinevad kõikidest teistest põhikirjadest, kuna need olid ainukesed seltsid, mis Tallinnas ja Tartus peaaegu puudusid (mõlemas linnas vaid kaks seltsi). Ülejäänud Eestis aga ei leidunud peaaegu kohta, kus need seltsid oleksid puudunud. Sellist laialdast valikut saab seletada vast tuletõrjeseltside laialdase tegevusega, milleks olid tihtipeale maapiirkondades mitte ainult tulekahjude kustutamine vaid ka seltsielu korraldamine.

Arenes ka kaubandus ning kaupmeeste seltsi oli 92 (5%) ja haridusega, koolidega seotud seltsid olid 91 (5%) põhikirjaga. Haridusseltside alla kuulusid ka akadeemilised- ja üliõpilasseltsid, kuid aga ka nii mitmelgi gümnaasiumil oli oma selts. Siia lisanduvad kindlasti

linnades tegutsevad haridusseltsid ja ka rahvusvahelised kultuuriühingud nagu näiteks: “Eesti-Inglise Kultuuriühingu põhikiri“.

Suhteliselt suure arvuga on kirikute, koguduste ja ususeltside põhikirjad 86 (umbes 4%) trükisega. Siia alla kuuluvad peamiselt koguduste põhikirjad, mis asusid erinevates Eesti paikades. Kuigi oli ka akadeemilisi usuteadlaste seltse ning kõstrite ja organistide ühinguid.

Transpordiga seotud põhikirjad koondavad enda alla selliste tegevusvaldkondade seltse, nagu voorimeeste, autojuhtide, meremeeste ja sadamatöölise seltsid ja laevaühisuste põhikirjad. Kokku on selliseid seltse 80 (4%).

Samasse suurusjärku asetuvad poliitika ja erakondade põhikirjad 74 (4%). Valdavalt erakondade ja parteide põhikirjad aga ka omavalitsusega seotud põhikirjad.

Märksa vähem põhikirju oli sõjandusalastel seltsidel 60 (3%). Põhilise neist moodustavad Vabadussõjaga seotud liitude põhikirjad aga ka sõjakoolide ja kaitseliidu põhikirjad.

Jahindus- ja kalandus seltse oli kokku 50 (3%). Jahinduse alla kuulusid põhiliselt jahimeeste ja kütisalkade seltsid, kalanduses aga nii kutseliste kalurite kui ka harrastus kalameeste seltsid.

Kodumajandus, majaomanike ja üürnike seltse oli 48 (3%). Siia kuulusid nii lihtsamad koduga või kokandusega seotud seltsid aga ka korterite ehitusühingud ja kinnisvara omanikkude kindlustusseltsid.

Kirjandus- ja raamatukogundusseltse oli 46 (2%), kuhu kuulusid kõik tuntumad kirjastusühingud “Loodus“, “Noor- Eesti“, Eesti Kirjanduse Selts“ jne. Loomulikult kuulusid siia ka rahvaraamatukogude põhikirjad, mis olid küll esindatud üsnagi tagasihoidliku arvuga.

Majandusalaseid seltside, mida oli 43 (2%) saab jagada üldiselt kaheks. Seltsid, mis olid suunatud kohaliku majanduse edendamisele ehk mõne linna või maakonna majandusseltsid või institutsioonid, mis tegutsesid üldiselt Eesti majanduse arendamisega.

Muusika- laulu ning teatri seltse oli 40 (2%). Need olid Eesti teatrite seltside põhikirjad ning väiksemad laulu- ja mänguseltsid.

Järgmistena olid esindatud spordiseltsid 35 (2%), kus leidis üle-eestilise tähtsusega seltse nagu Eesti jalgpalli- male- või jalgratta liidu seltsid. Aga ka linnade nagu Rakvere, Tartu, Viljandi spordiseltside põhikirjad.

Kunstnike ja käsitöölise seltsi oli 31 (2%), kus ülekaalus olid käsitöölise seltsid ja vaid mõned kunsti seltsid näiteks: „Eesti Kunstnikkude Liidu põhikiri“.

Väiksema protsendiga olid aga naisseltsid 19 (1%) ja meditsiiniseltsid 24 (1%) kuhu lisaks arstide, õdede ja apteekrite seltsidele leidis ka tiisikuse vastu võitlemise seltsi, mis tegutsesid erinevates maakondades.

Heategevus seltsid, millede ülesanne oli peamiselt aidata puuetega inimesi (pimedad, kurtummad) aga oli ka vangide hooldamise seltsi. Kokku oli neid 15 (0,8%).

Karskusseltsi ja trükindus seltsi oli võrdselt 11 (0,6%). Kui karskusseltside tegevus on enamjaolt selge siis trükinduse all olid põhiliselt trükitoölise ühingu seltsid.

Ajaloo seltsi tegutses toonases Eesti Vabariigis aga vaid 8 (0,4%), kuhu kuulusid muuseumite põhikirjad. Kõige väiksema arvuga on õigusalasel seltsid 6 (0,3%), metsandusega seotud põhikirjad 5 (0,1%).

Lisaks leidis seltsi, millede põhikirjad ei liigitunud ühegi valdkonna alla, kuna põhikirjal puudus kindla valdkonna tunnus. Siia võisid kuuluda turism, ajakirjandus jne. Näiteks võiks tuua „Võru Ajalehe Ühisuse põhikiri“, mida ei saa liigitada kindla seltsi alla, või „Pärnu Pensionäride Ühingu põhikiri“, kuna pensionäride tegevus võis olla väga mitmekesine. Selliseid põhikirju oli 145 ehk 8% ja liigitusid nad teised seltsid.

Levinumatel valdkondadel olid ka olemas lihtsalt näidispõhikirjad nt. „... põhikiri : [ühingu näidispõhikiri]“ selliseid oli kokku 131.

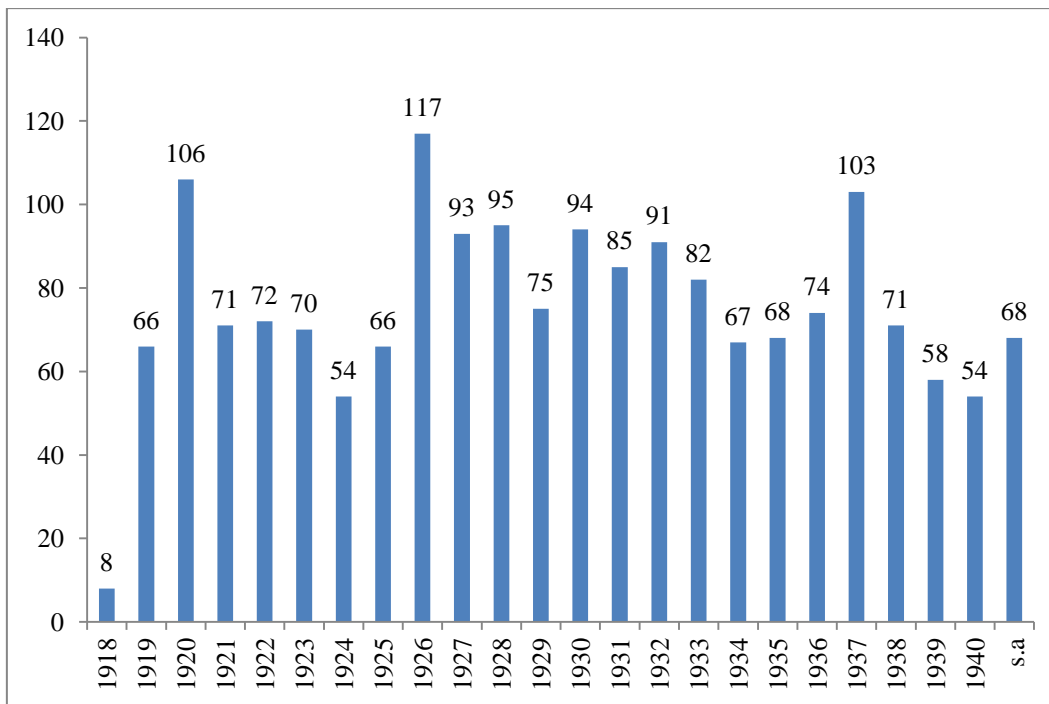
Valdkondlikul jaotusel ilmnes, et enim olid esindatud seltsid, millel oli nn. igapäevane vajadus (haigekassa, matsekassad) aga ka põllumajandus mida toona laialdaselt viljeleti. Arenes ka kaubandus ja haridus. Selgus, et väga hästi toimusid üle Eestis toonased tuletõrjeseltsid, ususeltsid (kogudused) jahindus-, kalandusseltsid, spordiseltsid, lauluseltsid, mille põhjal võib arvata, et need olid peamised vabaaja veetmise tegevused väiksemates linnades ja maakohtades. Laialdasel oli ka seltsid, mis olid loodud tööliste (sadamatöölise seltsid, voorimeeste seltsid). Tagasihoidlikumalt tegutsesid aga toona naisseltsid, karskusseltsid, heategevusseltsid, mis ei olnud vast ka nii olulise tähtsusega.

2.2. Ülevaade põhikirjadest ilmumisaastate lõikes

Antud töös peetakse põhikirja ilmumisaastaks aastat, mil põhikiri trükiti. Põhikirjade puhul saab aga eristada kahte aastaarvu. On aastaarv, mis näitab aastat mil mingi põhikiri registreeriti ja teiseks on aastaarv millal seltsi põhikiri trükiti (ehk millal ilmus). Enamasti langesid (94% juhtudest) need arvud omavahel kokku.

Joonisel 2 on kujutatud põhikirjad ilmumisaastate lõikes. Seal näeme, et kõige vähem põhikirju (8) ilmus aastal 1918, mil tegemist oli alles iseseisva vabariigi esimese aastaga kui seltside tegevus alles hakkas hoogu võtma. Esimesed seltsid, mis loodi olid haridusseltsid, kirjandusseltsid, naisseltsid ehk nn. pehmema valdkonna seltsid. Samas aga juba 1919. aastal näeme põhikirjade ilmumise osas korraliku tõusu ehk ilmus juba 66 põhikirja. Hakkasid ilmuma põllumajandusseltse ja kindlustusseltse aga juba järgneval 1920. aastal ilmub põhikirju juba poole enam ehk 106. Vabariigi esimeses pooles ilmubki rekordarvu põhikirju 1926. aastal. Ülejäänud aastad on suhteliselt stabiilsed, kui ilmub igal aastal üle 50ne põhikirja. Kokku ilmub aastatel 1918-1929 kokku 943 põhikirja. Järgneval aastakümneil ilmus põhikirju enam 1937. aastal ehk 103 põhikirja aastas ja üldse ilmub aastatel 1930-1940 857 põhikirja.

Kui vaadata põhikirjade väljaandmise aastaid näeme, et vabariigi esimesel poolel on ilmunud põhikirju veidikene enam, kui teisel poolel. Samas ei saa sellest siiski järeldada, et vastaval perioodil loodi seltse enam, kuna osad seltsid andsid välja ka põhikirjade kordustrukke. Arvuliselt oli selliseid trükikordusi 331 ehk 18% üldarvust.

Joonis 2. Ülevaade põhikirjadest ilmumisaastate lõikes

2.3. Ülevaade põhikirjadest asupaiga järgi

Asupaigaks peetakse vastavas töös kohta, millises linnas selts oli asutatud ja tegutses. Siin saab eraldi vaadata jaotust linnades ilmunud põhikirjade, kui ka maakondades ilmunud põhikirjade kohta.

Linnades ilmus 1425 põhikirja. Tabel nr 2 näitab, et suurem osa põhikirjadest oli koondunud Tallinna 966 ehk 68%. Siia hulka kuulusid nii Tallinnas kohapeal tegutsevad seltsid aga ka institutsioonid, mis olid asutatud ja tegutsesid Tallinnas, kuid nende tegevushaare oli üle eestiline. Samuti oli nende põhikirjade hulgas näidispõhikirju, mida mõnedes valdkondades leidis (peamiselt kaubandus, rahandus). Tartus ilmus 240 põhikirja ehk 17% linnades ilmuvatest põhikirjadest.

Kui võrrelda Tallinna, Tartut ja teisi linnu oli paljuski ülekaal pealinna käes. Suured vahed tulevad välja kindlustuses, põllumajanduses, rahanduses kuid eriti olid Tallinna koondunud tehnika ja tööstusega seotud seltsid. Vaid haridusseltsid olid need, mida Tartul esines rohkem kui Tallinnal.

Teiste linnade all on tabelis toodud välja Viljandi 4%, Pärnu 3%, Kuresaare ning Võru 2%. Ülejäänud Eesti linnades nagu Valga, Haapsalu, Rakvere, Petseri, Paide, ilmused aga juba alla 1% põhikirjadest ehk kokku 219 põhikirja.

Väiksemates linnades tegutsevad seltsid olid reeglina seotud vaid kohaliku linna tegevusega. Näiteks linna haigekassa, matusekassa, tuletõrjeselts, või siis vaid mõnedele linnadele ainuomased seltsid näiteks: Pärnus ilmunud „Suvitus- ja supelseltsi põhikirja“ ja Haapsalus „Jahtklubi põhikirja“.

Tabel 2. Linnades ilmunud põhikirjad valdkondade järgi

Valdkond	Tallinn	Tartu	Teised linnad	Kokku
Kindlustusseltsid	112	30	28	170
Põllumajandus	96	21	24	141
Teised seltsid	96	17	16	129
Rahandus	72	22	24	118
Tehnika, tööstus	97	8	6	111
Haridus, koolid	37	32	6	75
Kaubandus	56	3	12	71
Transport	48	9	14	71
Poliitika	53	9	5	67
Ususeltsid	51	8	8	67
Sõjandusseltsid	33	8	11	52
Kodundus	31	10	1	42
Kirjandusseltsid	19	16	3	38
Teater, muusika	20	6	8	34
Spordiseltsid	19	4	8	31
Majandus	18	3	10	31
Jahindus, kalandus	13	3	14	30
Kunstnike seltsid	21	6	2	29
Tuletõrjeseltsid	16	4	7	27
Meditsiin	15	5	4	24
Heategevusseltsid	12	1	2	15
Naisseltsid	7	1	5	13
Trükindus	10	1	-	11
Karskusseltsid	1	9	-	10
Muuseumid	4	2	1	7
Õigusalsed seltsid	5	1	-	6
Metsandus	4	1	-	5
Kokku	966	240	219	1425

Maakondades ilmus 331 põhikirja (koos ebaselge asukohaga 375). Tabel 3 näitab maakondades ilmunud põhikirjade arvu. Suurima arvuga põhikirjade väljaandja oli Viru maakond 84 trükist (22%). Viru maakonna alla on loetud ka põhikirjad, mis ilmusid Narva linnas ja neid oli eraldi

59 ehk 16% kõikidest maakonnas ilmunud põhikirjadest. Narva oli toonase Eesti Vabariigi ajal aktiivne tegevuspaik, kus tegutses näiteks Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuur, millel oli olemas nii oma haigekassa, matusekassa jne. Ning just kindlustusseltse oligi Narva linnas enam. Samas ei olnud esindatud Narvas ainsatki põllumajandusseltsi põhikirja.

Teisele kohale maakondadest asetus Viljandi maakond 52 põhikirjaga (14%), domineerivad põllumajandus- ja tuletõrjeseltsid. Maakonna väiksemates linnades tegutsesid ka kohalikud kindlustusseltsid näiteks: „Abja Wastastikkuse-Kinnitus Seltsi põhikiri“.

Järgnes Tartu maakond 50 põhikirjaga (13%). Siin on ülekaalus tuletõrjeseltsid (23), mida oli isegi rohkem kui liita kokku Viru maakonna ja Narva linna tuletõrjeseltsid. Järeldada võime siin vast seda, et kuna tuletõrjeseltsid olid väiksemates maakondades ka kogukondade ühistegevuse korraldajad, käis Tartu maakonnas vilgas seltsielu. Samas aga tegutses Tartu maakonnas vaid üks kindlustusselts, vastukaaluks kümnele Viljandi maakonnas tegutsevale kindlustusseltsile. Põhjuseks võiks pakkuda Tartu linnas tegutsevaid arvukaid kindlustusseltse, mille tõttu puudus maakonnas võib-olla vastav vajadus nende järgi.

Edasi tulevad Harju- ja Pärnumaa, mõlemad 41 (11%) põhikirjaga. Kui Pärnumaal oli ülekaalus põllumajandus siis Harjumaal ühtegi valdkonda teistest eristada ei saa, ehk põhikirjad olid erinevatest valdkondadest. Maakonnad, millede põhikirjade arv jäi alla 25 on tabelis märgitud kui teised maakonnad. Nendeks on Võru maakond 20 (5%) ja Järva maakond 14 (4%), kus olid esindatud peamiselt kindlustuse ja põllumajandus valdkonna põhikirjad. Saare maakond 13 (3%) kus enam tegutses tuletõrjeseltse. Edasi Valga maakond 10 põhikirjaga ja Lääne maakond 6 põhikirjaga ehk mõlemad moodustavad koguarvust umbes 2%. Ilma ainsa põhikirjata oli aga Petseri maakond.

Välja on toodud ka ebaselge asukohaga põhikirjad. Selliseid oli koguarvust 44 trükist ehk 12%. Siia kuuluvad põhikirjad, millede nimetuses ei olnud mainitud linna või maakonda kus selts tegutses, kuid siiski oli arusaadavalt tegemist Eestis tegutseva institutsiooniga, näiteks „Wabaduse Risti põhikiri“. Samuti liigitusid siia seltsid, mis asusid välismaal aga olid seotud Eestiga, näiteks „Marienburgi Eesti Hariduse Seltsi põhikiri“.

Tabel 3. Maakondades ilmunud põhikirjad

Valdkond	Viljandi mk	Tartu mk	Harju mk	Pärnu mk	Viru mk	Teised mk	Ebaselge asukoht	Kokku
Tuletõrjeseltsid	13	23	7	5	8	14	-	70
Põllumajandus	14	9	4	11	8	10	7	63
Kindlustusseltsid	10	1	4	6	9	15	4	49
Kaubandusseltsid	-	-	4	1	8	5	3	21
Jahindus, kalandus	2	2	2	3	9	1	1	20
Tehnika, tööstus	3	1	2	3	5	2	2	19
Ususeltsid	-	4	5	1	6	2	1	19
Teised seltsid	1	1	1	2	5	2	4	16
Haridus, koolid	1	3	-	2	2	1	7	16
Rahandus	2	2	2	2	6	1	-	15
Majandus	3	2	2	1	-	4	-	12
Transport	-	-	2	1	1	1	-	5
Sõjandusseltsid	1	-	-	-	1	-	6	8
Kirjandusseltsid	1	1	-	1	1	2	1	7
Poliitika	-	-	1	-	-	1	5	7
Muusika, teater	-	1	1	1	3	-	-	6
Kodumajandus	-	-	3	-	2	1	-	6
Naisseltsid	1	-	1	-	1	-	1	4
Sportiseltsid	-	-	-	-	5	-	-	5
Kunstnike seltsid	-	-	-	-	2	-	-	2
Heategevusseltsid	-	-	-	-	1	1	-	2
Karskusseltsid	-	-	-	-	1	-	-	1
Muuseumid	1	-	-	-	-	-	-	1
Metsandus	-	-	-	1	-	-	-	1
Kokku	52	50	41	41	84	63	44	375

Üldiselt oli põhikirjade asupaigaks enamasti suuremad linnad. Üle poole seltsidest tegutses Tallinnas, kuna siin asusid lisaks pealinnaga seotud seltsidele ettevõtteid, mis tegutsesid üle eestiliselt. Väiksemates linnades ja maakohtades tegutsevad seltsid olid enamasti kohaliku tähtsusega, kuid eri paigus võis tähendada nende mõningast erinevusi valdkondade vahel.

2.4. Ülevaade põhikirjadest trükikoha järgi

Seltsi asupaika määrates sai eraldi määratleda ka seltsi trükikoht, ehk mis paigas oli seltsi põhikiri trükitud (kui see oli välja toodud). Suurem osa iseseisvusaegsest trükitoodangust andis Tallinn (43%) ja Tartu (35%) (Ainz jt, 2012: 104). Iseseisvusajal tekib kahe eesti raamatutootmise keskuse, Tallinna ja Tartu toodangu iseloomus vahe. Tallinn pakub ülekaalukalt teoseid ühiskonnateaduse, rakendusteaduse, kunsti ja usuteaduse alalt. Tartu aga ilukirjanduse,

ajaloo, maateaduse, keeleteaduse, mõtteteaduse ja loodus- ning täppisteaduste alalt (Antik, 1936: 81).

Kõige enam põhikirju trükiti Tallinnas 902 trükist ehk 50% ja Tartus 244 trükist ehk 14% koguarvust. Siia kuuluvad ka põhikirjad, mis olid küll trükitud Tallinnas või Tartus aga millede asupaik ei olnud Tallinn ega Tartu.

Kui vaadata tabelit nr 4 on näha, et Tallinnas tegutsevate seltside põhikirjad olid 93% juhtudel trükitud samas linnas ehk 893 korral. Siiski on näha, et 73 korral oli ka pealinnas tegutseva seltsi põhikiri trükitud mujal, näiteks Viru maakonnas täpsemalt Narva linnas. Sealsetest trükikodadest kasutati põhiliselt M. Minise trükikoda, mis andis Narvas välja kõige rohkem trükiseid. Erandiks oli siin vaid 1921 aasta mil põhikirjad olid trükitud mõnes teises Viru maakonnas asuvas trükikojas.

Harju maakonnas oli enamus põhikirju trükitud trükikojas „Külvaja“ mis asus Keilas. Ülejäänud linnades oli kasutatud aga erinevate trükikodade teenuseid, Tartus näiteks koguni viit erinevat trükikoda, nende seas ka kõige produktiivsemat K. Mattieseni trükikoda.

Ka Tartus tegutsevad seltsid trükkisid oma põhikirjad 232 korral ehk 96% ulatuses Tartu linnas. Vaid neljal korral Tallinnas ja ühe korra Pärnus. Väiksemates linnades trükiti põhikirjad peamiselt siiski samas linnas kus selts tegutses, erandiks on siin vaid Petseri, kus tegutses kuus seltsi aga millede põhikirjad trükiti kõik Võru linnas.

Tabelis on eraldi märgitud ka põhikirjad, millel on teada seltsi asupaik, kuid puudub trükikoht. Selliseid põhikirju oli kokku 24, kus asupaigaks oli märgitud vaid Eesti ja lisaks 15 põhikirja, mis tegutsesid välismaal ja ka nende põhikiri oli trükitud samas paigas (levinumaks oli Peterburi või Leningrad). Enamasti kuulusid sellised põhikirjad poliitika valdkonda.

Tabel 4. Ülevaade põhikirjadest trükikoha järgi

Linn	Seltsi asupaik	Sama trükikoht	Trükitud mujal
Tallinn	966	893	Viru maakond 22 Harju maakond 17 Tartu linn 11 Trükikoht puudub 11 Viljandi linn 6 Võru linn 4 Pärnu linn 1 Rakvere 1
Tartu	240	232	Tallinn 4 Trükikoht puudub 3 Pärnu linn 1
Viljandi	64	59	Tallinn 2 Trükikoht puudub 3
Pärnu	40	40	-
Võru	26	21	Võru maakond 2 Trükikoht puudub 2 Tallinn 1
Kuressaare	22	22	-
Haapsalu	15	13	Tallinn 2
Valga	15	14	Tartu linn 1
Rakvere	12	14	Trükikoht puudub 1
Paide	6	5	Tartu linn 1
Petseri	6	-	Võru linn 6
Välismaal tegutsenud seltsid	15	15	-

Põhikirjade puhul mis olid seotud väiksemate paikadega võis olla nende trükikohaks maakonnakeskus näiteks Pärnumaal tegutsev "Sindi wabriku haigete kassa põhikiri" oli trükitud Pärnus jne. Tabelis nr 5 on näha maakondades tegutsevate seltside põhikirjade arv ja samuti saame ülevaate kus on trükitud nende seltside põhikirjad. Enamus seltsi, mis tegutsesid väiksemates paikades trükkisid ka oma põhikirjad maakonnakeskuses. Selline tegevus toimus üle kogu Eesti – kohalikud asutused ja ettevõtted, seltsid ja ühingud kirjastasid aruandeid, põhikirju, näituse- ja kaubakatalooge ning kalendreid. Nende tegevust soosis tihe trükikodade võrk, mis hõlmas ka väikelinnu ja aleveid (Ainz jt, 2012: 32).

Suurima arvuga Viru maakond trükkis oma põhikirjad 88% ulatuses Narvas. Samuti Tartu maakonnas tegutsevad seltsid kasutasid Tartu linna trükikodade teenust kuigi oli ka erandid. Näiteks Otepääl tegutsev „Evangeelse Usuühingu Hebroni põhikiri“ trükiti samas linnas, trükikojas „Pallas“. Pärnu maakonnas oli aga põhikirju, millede asupaik oli Vändras ning samas paigas trükiti ka põhikiri. Viljandi maakonnas tegutsevate seltside põhikirjad olid põhiliselt trükitud Viljandi linnas asuvas Johannes Nurmberg trükikojas.

Tabel 5. Põhikirjade jagunemine maakondades trükikoha järgi

Maakond	Seltsi asupaik	Trükitud mk keskuses	Trükitud mujal
Viru maakond	91	Narva 80	Tallinn 5 Rakvere 3 Tartu 2 Paide 1
Tartu maakond	50	Tartu 46	Võru linn 1 Viljandi maakonnas 1 Trükikoht puudub 1 Tartu maakonnas 1
Pärnu maakond	46	Pärnu 33	Tallinn 5 Pärnu maakond 3 Viljandi 2 Tartu 1 Viru maakond 1 Trükikoht puudub 1
Viljandi maakond	41	Viljandi 35	Tallinn 2 Pärnu linn 2 Tartu 1 Harju maakond 1
Harju maakond	41	Tallinn 34	Harju maakond 4 Viljandi 1 Võru linn 1 Pärnu 1
Võru maakond	19	Võru 13	Tartu linn 3 Tallinn 2 Pärnu 1
Järva maakond	14	Paide 2	Tallinn 7 Viljandi 2 Järva maakond 3
Saare maakond	13	Kuressaare 11	Tallinn 1 Trükikoht puudub 1
Valga maakond	10	Valga 5	Valga maakond 4 Tartu linn 1
Lääne maakond	7	Haapsalu 1	Tallinn 2 Lääne maakond 2 Pärnu 1 Trükikoht puudub 1

Seega kui vaadata põhikirju trükikoha järgi selgus, et enamasti trükiti põhikiri samas paigas, kus ta ilmus. Kõige tegusamaks paigaks oli Tallinn ja järgnes Tartu. Kui pealinnas tegutsenud seltside põhikirjad olid vahel mingil põhjusel trükitud mõnes teises Eesti paigas, siis Tartu jäi peaaegu kindlaks vaid kohalikele trükikodadele, samuti ka Tartu maakonnas ilmunud põhikirjad trükiti Tartus tegutsevates trükikodades. Kui üldse vaadata tervikpilti üle Eesti, valisid seltsid oma põhikirja trükkimiseks enamasti asupaigale lähema trükikoja, seda nii suuremates linnades kui ka väiksemate paikade puhul, kus tihtipeale kohalikus linnas tegutseva trükikoja põhitoodangu moodustasid just põhikirjad.

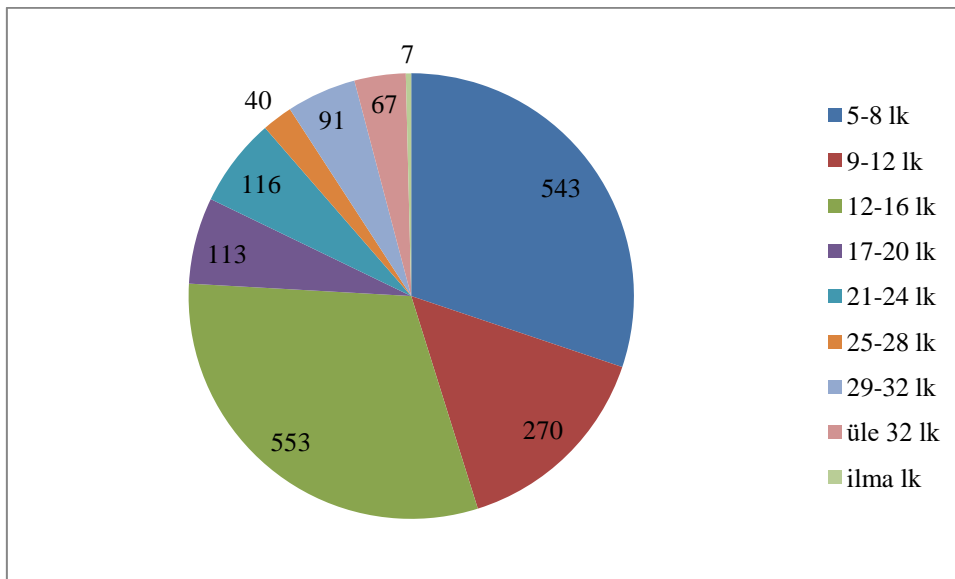
2.5. Põhikirjade jagunemine lehekülgede arvu järgi

Enamus töös leiduvatel põhikirjadel (99% juhtudel) oli kirjes märgitud ka lehekülgede arv. Selle mitteesinemisel tuli lehekülgede arvukus välja selgitada trükistega *de visu* tutvumisel. Joonisel 3 näeme kuidas on jagunenud põhikirjad lehekülgede arvu järgi.

Kõige levinum lehekülgede arv põhikirjade puhul oli 12-16 lehekülge (553) ehk 31% koguarvust. Nende põhikirjade eripäraks võib pidada seda, et tegemist oli trükistega, mis ilmusid rohkem kui korra, ehk siis kaks või kolm korda ja mitmekordsel ilmumisel jäi põhikirja maht ikka samaks, see tähendab lehekülgede arv ei vähenenud ega ka suurenenud. Järgnesid 5-8 leheküljelised (543) ehk 30% koguarvust. Levinuks oli ka 9-12 leheküljega põhikirjad (270) ehk 14%.

Arvu poolest olid sarnased 17-20 leheküljelised (113) ja 21-24 leheküljelised (116), vastavalt 6% ja 7%. Need põhikirjad olid aga juba suurema trükikordusega, ehk välja antud rohkem kui korra või kaks. Näiteks „Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse põhikiri“, mis ilmus esimest korda 1919.aastal ning kuni aastani 1938 on uuesti ilmunud kuuel korral.

29-32 leheküljelised moodustasid 5% (91) ja üle 32 leheküljelised 4% (67). Kõige väiksema arvuga olid 25-28 leheküljelised põhikirjad 2% (40). Põhikirju mille lehekülgede arvu ei suutnud tuvastada oli vaid seitse ehk 0,4%.

Joonis 3. Põhikirjade jagunemine lehekülgede arvu järgi

Kui seostada põhikirjade lehekülgede arvu omakorda valdkondadega leiab ka siin kindlaid jooni. Tabel nr 6 kirjeldab trükiste jaotumist valdkondlikult lehekülgede arvu kaupa millest selgub, et kõige enam (9-12 lk) ilmunud põhikirjadest oli esikohal põllumajandusega seotud põhikirjad 101 (18%). Samuti ka kindlustus, millede põhikirjade arv oli üldse suurim on vastava leheküljelisi 74 (13%). Ka tuletõrjeseltsid ja kaubandusseltsid andsid enam välja oma põhikirju just sellises mahus ehk mõlemaid oli 49 (9%). Eelnevalt sai märgitud, et põhikirjad mille lehekülgede arv jäi vahemikku 9-12 olid sageli välja antud kas teist või kolmandat korda. See on aga mainitud valdkondade puhul tavaline, et nende põhikirju anti välja rohkem kui korra.

Veidike erinev on 5-8 leheküljeliste põhikirjade valdkondlik eelistus. Siin on kõige rohkem põhikirju teistest seltsides ehk siis seltsid millede tegevus ei saanud kindlalt liigitada. Arvuliselt oli selliseid seltse 74 (14%). Hariduse ja tehnika valdkonnast oli aga sellise suurusega põhikirju enam just 5-8 leheküljeliste seas. Vastavalt siis haridusel 47 (9%) ja tehnikal, tööstusel 45 (8%) trükist. Kindlustuse ja põllumajandus seltse oli aga üle poole vähem, kui 9-12 leheküljeliste.

Rohkemate lehekülgede arvuga põhikirjade nagu 29-32 ja ka üle 32 leheküljeliste põhikirjade üheks eripäraks on see, et kõige rohkem oli põhikirju aga rahanduse valdkonnas. Näiteks „Pikalaenu Panga põhikiri“ või „Eesti Hüpoteevipanga põhikiri“. Põhjuseks võiks pidada asjaolu, et rahadega seotud valdkondadel olid täpsemad ettekirjutused, mida põhikirjades kajastati.

Tabel 6. Põhikirjade jagunemine valdkonniti lehekülgede arvu järgi

Valdkond	5-8 lk	9-12 lk	12-16 lk	17-20 lk	21-24 lk	25-28 lk	29-32 lk	Üle 32 lk	Lk arv puudub	Kokku
Kindlustusseltsid	32	22	74	19	21	10	26	13	-	217
Põllumajandus	39	40	101	10	10	1	-	2	1	204
Teised seltsid	74	30	25	9	2	1	3	1	-	145
Rahandus	8	5	10	10	21	15	31	31	1	132
Tehnika, tööstus	45	14	41	7	11	3	7	-	-	130
Tuletõrjeseltsid	16	16	49	11	-	2	2	1	-	97
Kaubandusseltsid	17	8	49	2	14	1	1	-	-	92
Haridus, koolid	47	18	17	5	1	-	1	2	-	91
Ususeltsid	24	21	23	13	2	-	3	-	-	86
Transport	26	14	23	3	7	2	3	2	-	80
Poliitika	29	6	28	3	2	-	3	1	3	75
Sõjandusseltsid	23	6	13	3	6	2	2	5	-	60
Jahindus, kalandus	11	10	15	3	5	2	3	1	-	50
Kodumajandus	31	12	3	2	-	-	-	-	-	48
Kirjandusseltsid	21	4	17	1	2	-	1	-	-	46
Majandus	10	4	15	5	7	-	1	-	-	42
Muusika, teater	18	7	11	1	-	-	-	3	-	40
Spordiseltsid	7	8	16	-	-	-	3	1	-	35
Kunstnike seltsid	11	11	1	4	4	-	-	-	-	31
Meditsiin	13	5	6	-	-	-	-	-	-	24
Naisseltsid	16	1	2	-	-	-	-	-	1	20
Heategevusseltsid	8	2	4	1	-	-	-	-	-	15
Karskusseltsid	4	2	3	-	1	-	-	-	-	10
Trükindus	2	-	3	-	-	-	1	4	1	11
Muuseumid	5	-	3	-	-	-	-	-	-	8
Õigusosalased seltsid	3	2	-	1	-	-	-	-	-	6
Metsandus	2	2	-	-	-	1	-	-	-	5
Kokku	543	270	553	113	116	40	91	67		1800

Kui suurema osa iseseisvusaegsest trükitoodangust trükiti Tallinnas ja Tartus siis Tabel nr 7 annab ülevaate, millistes vabariigis paigus erinevate lehekülgede arvuga põhikirju trükiti. Ka siin on ülekaalus Tallinn ja Harju maakond. Võrdselt 307 korral trükiti siin kõige levinuma arvuga põhikirju (5-8 lk ja 12-16 lk) ja kui võrrelda valdkondlikult siis kõige enam on esindatud taas kindlustusseltside põhikirjad.

Tartu linnas ja maakonnas trükiti aga valdavalt 5-8 leheküljelisi põhikirju. Kindlat valdkonda välja tuua ei saa, kuna seltse oli väga erinevatelt aladelt. Samuti ka Narvas ja Rakveres, mis kuulusid Viru maakonna alla trükiti enam 5-8 leheküljelisi põhikirju. Järgnevalt Viljandis ja Võrus kaldus kaalukauss aga 12-16 leheküljeliste põhikirjade kasuks, millest võib järeldada, et seal ilmus enam põllumajandus seltside põhikirju.

Tabel 7. Põhikirjade jagunemine trükikoha järgi lehekülgede arvu kaupa

Trükikoht	5-8 lk	9-12 lk	12-16 lk	17-20 lk	21-24 lk	25-28 lk	29-32 lk	Üle 32 lk	Lk arv puudub	Kokku
Tallinn ja Harju mk	307	146	307	52	68	24	64	36	3	1007
Tartu ja Tartu mk	109	47	93	11	20	5	14	6	-	305
Narva ja Viru mk	39	19	30	8	12	5	3	4	-	120
Viljandi ja Viljandi mk	27	25	36	9	5	3	2	2	1	110
Pärnu ja Pärnu mk	22	14	26	12	4	1	-	9	-	88
Võru ja Võru mk	8	3	21	8	3	1	1	5	-	50
Kuressaare ja Saare mk	8	3	12	5	-	-	-	4	-	32
Valga ja Valga mk.	4	1	11	4	1	-	4	-	-	25
Haapsalu ja Lääne mk	4	5	3	-	-	-	1	-	-	13
Paide ja Järva mk	2	2	5	-	-	-	1	1	-	11
Trükikoht puudub	10	4	5	3	1	1	-	-	-	24
Välismaal trükitud	3	1	4	1	2	-	1	-	3	15
Kokku	543	270	553	113	116	40	91	67	7	1800

Seega võib öelda, et Tallinnas ja Harju maakonnas, Tartus ja Tartu maakonnas, Narvas ja Viru maakonnas ning Viljandis ja Viljandi maakonnas nägid trükivalgust väga erinevate lehekülgede arvuga põhikirjad, mis oli tingitud nendes piirkondades asuvate seltside rohkusest ja millede põhikirjad olid samuti erinevad oma lehekülgede arvu poolest. Väiksemates linnades ja maakondades, kus tegutses seltse vähem ja seltsid olid omavahel ka sarnased valdkonniti, tähendas see seda, et ka lehekülgede arvu poolest ei olnud siin väga suuri erinevusi (reeglina põhikirjad alla 25 lk).

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada 1918-1940 aastatel ilmunud eestikeelsete põhikirjade arv eestikeelsete trükiste arvukuse kontekstis, järgides retrospektiivse rahvusbibliograafia programmis välja töötatud valikukriteeriume ning anda neile liigiline jaotus. Antud teemat ajendas uurima asjaolu, et kuigi erinevate uuringute tulemusena välja jõutud teadmiseni, et Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmus üle 44 000 trükise, oli põhikirjade arv tänapäevani selgusetu.

Põhikirjade arvu väljaselgitamiseks koostati andmekogum retrospektiivse rahvusbibliograafia väljaannete "Eestikeelne raamat 1918-1940" I-III abil, mille sisse arvestati põhikirjad (**1755**) alates viiest leheküljelist.

Lisaks selgitati välja retrospektiivsest rahvusbibliograafiast välja jäänud põhikirjad. Selleks kasutati erinevaid oksjonikatalooge, diplomi- lõpu- ja bakalaureusetöödest ja ka Eesti raamatukogude kataloogide läbitöötatud andmeid, tänu mille lisandus veel **45** põhikirja.

Käesolevas töös selgus, et aastatel 1918-1940 ilmus Eesti Vabariigis kokku **1800** põhikirja.

Kuna tüüpiline põhikiri on ametlik dokument, mis sätestas tavaliselt seltsi eesmärgi, asukoha, tegevuspiirkonna ja muu institutsiooni tegevusega seonduva, on nad ühed usaldusväärsemad allikad, millest saab väärtuslikku informatsiooni ühistegevuse suundadest vaadeldaval perioodil. Seetõttu teostati ilmunud põhikirjade analüüs erinevate tunnuste alusel.

Põhikirjade valdkondliku jaotuse tarvis lähtuti E. Annuse 1993. aastal ilmunud "Eestikeelne raamat 1901-1917" esitatud jaotusest. Analüüsist tuli välja, et kõige rohkem ilmus antud perioodil kindlustusseltside põhikirju (217), eelkõige põhjusel, et need sisaldasid ka haige- ja matusekassade põhikirju. Teisele kohale jäid arvukuselt põllumajandusseltside põhikirjad (204), ja seda eelkõige põhjusel, et nende hulka kuulus arvukalt piimaühistute, loomakasvatusühistute jms põhikirju. Valdkondadeks millel ilmus üle saja põhikirja olid rahandus, tehnika, tööstus. Ülejäänud valdkondades ilmus põhikirju vähem. Sel perioodil anti keskmiselt välja 70 põhikirja aastas.

Põhikirjade ilmumisaastate analüüsis selgus, et 94% juhtudel langes põhikirja registreerimisaasta ja trükiaasta kokku. Samuti selgus, et väga suurt arvulist erinevust põhikirjade väljaandmisel vabariigi esimesel ja teisel poolel ei olnud. Aastatel 1918-1929 ilmus 943 põhikirja ja 1930-1940 857 põhikirja.

Asupaiga järgi ilmus linnades 1425 põhikirja. Esikohal oli Tallinn 966 põhikirjaga (68% linnades ilmuvatest põhikirjadest). Tartus ilmus 240 põhikirja (17%). Ülejäänud linnades ilmus juba tunduvalt vähem põhikirju ehk kokku 219 (12%) põhikirja.

Maakondades ilmus 331 põhikirja (18%). Lisaks oli 44 põhikirja (2%) ebaselge asukohaga, st ei ole teada linna ega maakonda kus selts tegutses.

Seltsi asupaika määrates sai eraldi määratlada ka seltsi põhikirja trükikoha (juhul kui see oli välja toodud). Iseseisvusajal tekkis kahe raamatutootmise keskuse, Tallinna ja Tartu toodangu iseloomus vahe. Kui Tallinnas trükiti ülekaalukalt teoseid ühiskonnateaduse, rakendusteaduse, kunsti ja usuteaduse alalt, siis Tartus oli ülekaalus ilukirjanduse, ajaloo, maateaduse, keeleteaduse, mõtteteaduse ja loodus- ning täppisteaduste trükkimine.

Trükikoha järgi trükiti enamuse põhikirju Tallinnas (902 trükist ehk 50% koguarvust) ja Tartus (244 trükist ehk 14%). Toonases vabariigis oli trükikodade arv võrdlemisi suur, näiteks 1922. aastal tegutses Eestis 51 trükikoda ning 1937. aastal 72 trükikoda. See tähendas seda, et paljud väiksemad trükikojad tegutsesid väiksemates paikades ja kui selts tegutses samas linnas või maakonnas, trükiti põhikiri kohapeal. Samuti selgus, et väiksemate paikadega seotud põhikirjade puhul oli enamasti trükikohaks maakonnakeskus.

Lehekülgede arvu järgi vaadates olid kõige levinumad põhikirjad 12-16 leheküljelised (553 ehk 31% koguarvust). Järgnesid 5-8 leheküljelised (543 ehk 30%) ja seejärel 9-12 leheküljelised põhikirjad (270 ehk 14%). Veelgi suurema lehekülgede arvuga põhikirjad jaotusid: 17-20 leheküljelised (113) ja 21-24 leheküljelised vastavalt 6% ja 7%. 29-32 leheküljelised moodustasid 5% ja üle 32 leheküljelised 4%. Kõige väiksema arvuga olid 25-28 leheküljelised põhikirjad (2%).

Loodetavasti pakuvad antud uurimistöös kogutud andmed hea lähtekoha järgnevatele uurimustele.

SUMMARY

The purpose of this research was to find out the total number of statutes published in 1918-1940 among the publications in Estonian. The research was based on the selection criteria worked out by the Estonian retrospective national bibliography. The investigation was prompted by the fact we although we know that during the period more than 44 000 printed matter appeared the very number of statutes was unclear until today.

Typical statute is an official document that establishes the purpose of association, its location and the main field of activity. In order to determinate the number of statutes, a dataset based on the retrospective national bibliographies ("Estonian Book 1918-1940" I-III) was compiled. This dataset contains 1755 statutes of no less than 5 pages.

In addition, the statutes were identified that were left out of the retrospective national bibliography. To this end several auctions bills, Bachelor's and Master's thesis and the data of catalogs of Estonian libraries were used. This has resulted in an additional 45 statutes.

The main results of the research are:

- the total number of statutes appeared in that period (1918-1940) was 1800.
- the most statutes came out from insurance companies (217) (including Health Insurance Funds, funeral funds). The second place was taken by agriculture agencies (including Dairy cooperatives, livestock cooperatives) (204). More than 100 statutes appeared in financial, technical, and industrial organizations in that period. The average number of statutes per year was 70.
- in most cases the registration year and the publishing year coincided (94%). It was also revealed there were not large numerical differences between the statutes published in the first and the second period of the republic: In 1918-1929 were published 943 statutes. And in 1930-1940 there were published 857 statutes.
- In cities 1425 statutes were published in total. 966 statutes (68%) appeared in Tallinn, 240 (17% of the total number of statutes) statutes in Tartu. The rest of cities published far

less number of statutes (219, 12%). Counties revealed 331 statutes (18%). In addition, the exact locations of 44 (2%) organizations were unknown.

- As regards the printing strategy, Tallinn focused mostly on social sciences, art and theology. Tartu preferred to focus on fiction, history, linguistics, natural and the exact sciences.
- the majority of statutes were printed in Tallinn 902 (50% of the total number of statutes) and Tartu 240 (14%). There were large numbers printing houses in Estonia in 1918-1940 (For example, 72 printing houses in 1937). Many small printing houses were located in all over the country (in small towns).
- the most common number of pages in statutes is 12-16 (553). These were followed by statutes with 5-8 pages (543) and statutes with 9-12 pages (270). Statutes more than 12 pages were divided as follows: statutes with 17-20 pages (113), statutes with 21-24 (116) pages, and statutes with 29-32 pages (91). 67 statutes had more than 32 pages, but still less (only 40) were statutes with 25-28 pages.

Statutes provide important information about the many aspects of collective living. I hope this research gave a good starting point for future research.

KASUTATUD LÜHENDID

a. – aasta

cm. – sendimeeter

DIGAR – digitaalarhiiv

ESTRIN – eestikeelsete trükiste indeks

ill. – illustratsioonid

jm. – ja muud

jne. – ja nii edasi

jt. – ja teised

jun. – juunior

lk. – lehekülg

mk. – maakond

nn. – nii nimetatud

nr. – number

s.a. – ilmumisaastata

s.l. – ilma ilmumis- või trükikohata

s.n. – ilma kirjastaja või trükikojata

s.o. – see on

tr. – trükk

Ü. T. – Üleriiklik Tuletõrje

KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS

Aav, Y. (1970). *Estonian Periodicals and Books in Finnish Libraries = Viron kirjallisuutta Suomen kirjastoissa = Eesti ajakirjandust, seeriaid, kalendreid ja ilukirjandust Soome raamatukogudes.* – Zug (Switzerland): Inter Documentation Company.

Ainz, A., Tenno, L. (2013). *Eestikeelne raamat 1918-1940 III. köide.* Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu.

Ainz, A., Tenno, L. (2012a). *Eestikeelne raamat 1918-1940 I. köide.* Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu.

Ainz, A., Tenno, L. (2012b). *Eestikeelne raamat 1918-1940 II. köide.* Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu.

Amor, A. (2001). *Ametkondlik trükis Tartumaal aastatel 1918-1940.* Bakalaureusetöö. Tallinna Pedagoogikaülikool.

Annus, E. (1994). Eesti retrospektiivse rahvusbibliograafia 1525-1940 valikupõhimõttest. *Keel ja Kirjandus*, 7, 419–421.

Annus, E., Loogväli, T. (2002). *Eestikeelne ajakirjandus 1766-1940 I-II = Estnischsprachige Presse 1766-1940 I-II = Estonian-language presse 1766-1940 I-II.* Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus.

Antik, R. (1936). *Eesti raamat 1535-1935: Arengulooline ülevaade: Arvulised kokkuvõtted: Reproduksioonid.* Tartu 1936.

ESTRIN 1918-1940. Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmunud eestikeelsete trükiste indeks. Ilmar Vaaro valduses. Kasutatud 12.01.2017.

Hänni, K. (2001). *Aastatel 1918-1940 Saaremaal ja Läänemaal trükitud eestikeelsed raamatud.* Diplomitöö. Viljandi Kultuurikolledž, Raamatukogunduse, infoteaduse ja dokumendihalduse osakond.

Jaskeljain, A. A. (1982). NSV Liidus a. 1917-1940 ilmunud eestikeelne kirjandus Saltõkov-Štšedrini nimelises Riiklikus Raamatukogus Leningradis : kataloog / koost. A. A. Jaskeljain

- Jõgeva Wabatahtlise Tuletõrjujate Seltsi põhikiri Jõgeva Tuletõrjujate Selts. (1923) Jõgeva Vabatahtline Tuletõrjujate Selts. Kasutatud 18.05.2017 <http://www.digar.ee/id/nlib-digar:185717>*
- Kangro, B. (1958). Mõtteid eesti raamatust ja Eesti Vabariigist. *Tulimuld*, 1, 13–18.
- Kolk, T. (1995). *Vanaraamatu oksjoni kataloog*. Tallinn: Eesti Raamatuühing.
- Kolk, T. (2012a). Mr. Kolk: kataloog: 50. oksjon. Tallinn.
- Kolk, T. (2012b). Mr. Kolk: 52. trükiste oksjon. Tallinn.
- Kolk, T. (2014). Mr. Kolk: kataloog: 54. oksjon. Tallinn.
- Kuljus, I., Sikk, H. (1994) Võru trükiste kronoloogiline nimestik 1880-1940. Võru.
- Kõlli, M. (1997). *Aastatel 1918-1940 ilmunud spordikirjanduse bibliograafia*. Diplomitöö. Viljandi Kultuurikolledž, Raamatukogunduse kateeder.
- Langemets, M., Tiits, M. (2009). *Eesti keele seletav sõnaraamat*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Liivaku, U. (1995). *Eesti raamatu lugu*. Tallinn: Monokkel.
- Matjus jun, Ü. (2011). *Raamatuoksjon „301 trükist“*. Tartu: Kivisilla Kultuurikeskus
- Matjus jun, Ü. (2012). *Raamatuoksjon „401 trükist“*. Tartu: Kivisilla Kultuurikeskus.
- Matjus jun, Ü. (2013). *Raamatuoksjon „351 trükist“*. Tartu: Kivisilla Kultuurikeskus.
- Matjus jun, Ü. (2014). *Raamatuoksjon „251 trükist“*. Tartu: Kivisilla Kultuurikeskus.
- Matjus jun, Ü. (2015). *Raamatuoksjon „251 trükist“*. Tartu: Kivisilla Kultuurikeskus.
- Matjus jun, Ü. (2016). *Raamatuoksjon „351 trükist“*. Tartu: Kivisilla Kultuurikeskus.
- Miller, V. (1976). Eesti raamat. *In: Eestlane ja tema kultuur*, 24-34. Tallinn: Perioodika.
- Miller, V., Robert, K., Lott, M., Loodus, R., Reitsak, G., Püss, L., Tingre, I. (1978). *Eesti raamat 1525-1975. Ajalooline ülevaade*. Tallinn: Valgus.
- Mällo, J. (1939). *Täielik eesti raamatuturu kataloog 1939*. – Tallinn : Eesti Raamatukauplejate Ühing. Tartu.

- Möldre, A. (2012). *Eestikeelne raamat 1918-1940 I. köide*. Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu.
- Pärnu Vabatahtliku Tuletõrje Seltsi põhikiri ja kodukord. Lisa: Tuletõrje hoolsus-, teenistus- ja Ü.T. Liidu rinnamärkide kandmise kord: (1934). Pärnu Vabatahtlik Tuletõrje Selts. Kasutatud 18.05.2017 <http://www.digar.ee/id/nlib-digar:280757>
- Raamat, L. (2008). *Aastatel 1918-1940 Saaremaa raamatukirjastajad*. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia lõputöö.
- Tammai, R. (1999). Kaarli Naanuri eestikeelsete raamatute kogu Viljandi Muuseumis kuni 1944. aastani: valikbibliograafia. Viljandi Kultuurikolledži diplomitöö.
- Tamme, H. (1985). Kui täielikult peegeldub eesti raamat „Eesti raamatute üldnimestikus“? *Keel ja Kirjandus*, 6, 361–363.
- Vaaro, I. (1994-1995). “Eesti raamatute üldnimestikes” (1918-1940) registreerimata eestikeelsed trükised. Koost. Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu ja Tartu Ülikooli Raamatukogu alfabeetiliste kataloogide alusel. Ilmar Vaaro valduses.
- Vaaro, I. (2002). Richard Antiku eesti raamatu ajalugu. Raamat on ... : *Eesti bibliofilia ja raamatuajaloo almanahh*, 2, 222–229.
- Vaaro, I. (2010). *Vanemad eesti keelsed raamatud iseloomustamas keskkogusid / Raamatukogu teadmistepõhises ühiskonnas: Eesti raamatukoguhoidjate IX kongress*. Tallinn: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, 2010, 68–72.
- Vananenud väljaannete nimekiri nr. 2 millised ei kuulu kasutamiseks raamatukogudes ja raamatukaubandusvõrgus = Список устаревших изданий но 2 не подлежащих использованию в библиотеках общественного пользования и книготорговой сети. – Tallinn : [s.n.], 1952 (: Kommunist)
- Vinkler, L. (1997). *Viljandis 1918-1940 trükitud raamatud*. Diplomitöö. Viljandi Kultuurikolledž, Raamatukogunduse kateeder.
- Võru trükiste kronoloogiline nimestik 1880-1940 / koostanud Inga Kuljus, täiendanud Heino Sikk, Võru 1984-1993.*

LISAD

Lisa 1. Põhikirjade korrastamiseks aluseks olnud valdkondliku jaotus

1 – Ajalugu. Eesti Rahva Muuseumi põhikirjad

2 – Haridus, kasvatus, koolid

211 – Haridus, kasvatus, koolid. Haridus-, kooli- ja lasteaiaseltside põhikirjad

212 – Haridus, kasvatus, koolid. Üliõpilasseltside põhikirjad

213 – Haridus, kasvatus, koolid. Üliõpilaste abirahade põhikirjad

3 – Heategevusseltside põhikirjad

4 – Jahindus. Jahindusseltside põhikirjad

5 – Kalandus. Kalurite seltside põhikirjad

6 – Karskus. Karskusseltside põhikirjad

7 – Kaubandus, kaubanduslik ühistegevus

71 – Kaubandus, kaubanduslik ühistegevus. Kaubatarvitajate ühisuste ja kaupmeeste seltside põhikirjad

72 – Kaubandus, kaubanduslik ühistegevus. Kaubandus- ja kontoritöötajate ametiühisuste põhikirjad

8 – Kindlustusseltside ja -kassade põhikirjad

81 – Kindlustusseltside ja -kassade põhikirjad. Elukindlustus

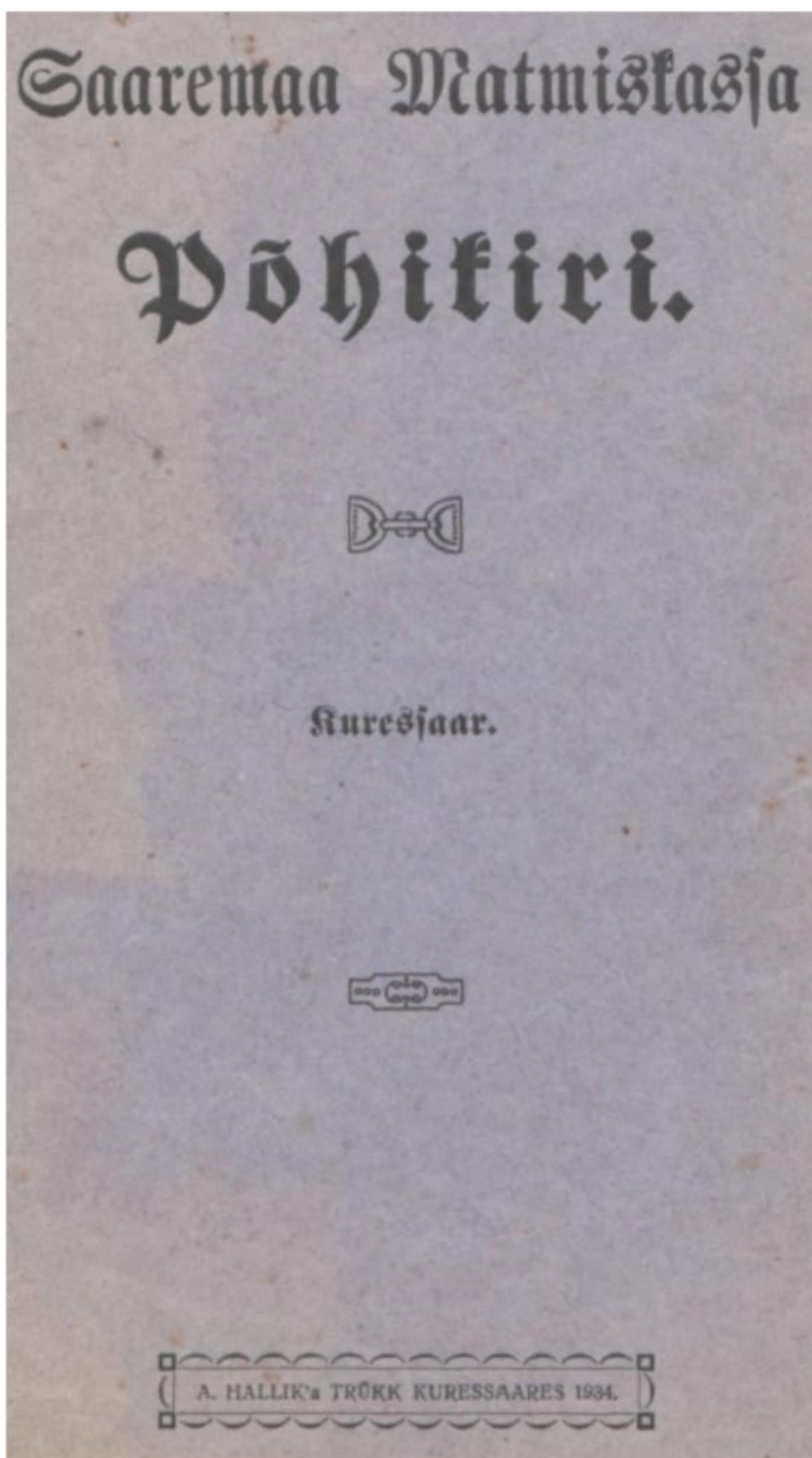
82 – Kindlustusseltside ja -kassade põhikirjad. Haigekassad

83 – Kindlustusseltside ja -kassade põhikirjad. Matusekassad

- 84** – Kindlustusseltside ja -kassade põhikirjad. Sotsiaalkindlustus ja hoolekanne
- 85** – Kindlustusseltside ja -kassade põhikirjad. Loomakindlustus
- 86** – Kindlustusseltside ja -kassade põhikirjad. Tulekindlustusseltsid
- 87** – Kindlustusseltside ja -kassade põhikirjad. Vastastikuse abistamise seltsid
- 9** – Kirjandus. Kirjandusseltside põhikirjad
- 10** – Kodumajandus, kokandus. Vastavad seltsid
- 11** – Korteriküsimus. Majaomanike, üürnike, heakorra ja kojameeste seltside põhikirjad
- 12** – Kunstnike seltsid
- 13** – Käsitöö, rätsepatöö. Käsitöölise ühisuste ja vastastikku abistamise seltside põhikirjad
- 14** – Meditsiin. Meditsiiniseltside põhikirjad
- 15** – Muusika. Muusika- ja lauluseltside põhikirjad.
- 16** – Naisõiguslus. Naisseltside põhikirjad
- 17** – Põllumajandus
- 171** – Põllumajandus. Piimaühisuste põhikirjad
- 172** – Põllumajandus. Põllumeesteseltside põhikirjad
- 173** – Põllumajandus. Aiandus- ja mesindusseltside põhikirjad
- 18** – Raamatukaubandus, kirjastamine. Kirjastusühisuste põhikirjad.
- 19** – Raamatukogundus. Raamatukoguseltside põhikirjad
- 20** – Rahandus. Laenu- ja hoiuühisuste põhikirjad
- 21** – Sport. Spordiseltside põhikirjad
- 22** – Teatrikunst. Teatriseltside põhikirjad

- 23** – Tehnika, tööstus, ehitus. Tööstus- ja ehitustöölise ametiühisuste ja seltside põhikirjad
- 24** – Transport
- 241** – Transport. Voorimeeste ja autojuhtide seltside põhikirjad
- 242** – Transport. Meremeeste ja sadamatöölise seltside, laevaühisuste põhikirjad
- 25** – Trükindus. Trükitöölise ametiühisuste ja trükikodade seltside põhikirjad
- 26** – Tuletõrje. Tuletõrjeseltside põhikirjad
- 27** – Usukirjandus. Kirikute, koguduste, ususeltside põhikirjad.
- 28** – Liigiga 3 (ühiskonnateadused) seotud põhikirjad
- 281** – Poliitika. Erakondade põhikirjad
- 282** – Majandusalaste seltside põhikirjad
- 283** – Õiguslaste seltside põhikirjad
- 284** – Riigivalitsemise, haldusega, kohalike omavalitsustega seotud seltsid. Riigi- ja omavalitsuse ametnikkude ja teenijate seltside põhikirjad
- 285** – Sõjandusalaste seltside põhikirjad
- 286** – Metsandus
- 29** – Teised seltsid, mitu koos

Lisa 2. Näited põhikirjadest

Saaremaa Matmiskassa Põhifiri.

I. Kassa eesmärk.

§ 1.

Saaremaa Matmiskassa eesmärk on anda oma ärasurnud liikmete matmise tarwis üheforralist abi.

II. Kassa liikmed.

§ 2.

Kassa liikmeteks võetakse igast seisusest meeste- ja naisterahwad, kes veel 55 aastad wanad ei ole ja kellel häa terwis on.

§ 3.

Kes kassa liikmeks tahab saada, peab selle üle juhatuselt kirjalikult avaldama ja oma seisuse, wanuse, nime ja liiguime kassa poolt seatud nimekirja tähendama ning tunnistuse oma wanuse ja tarvilikul korral terwise üle sisse andma. Keda juhatus kassaliikmeks pole vastu võtnud, see võib peakoosolekule anda selle üle kirjaliku kaebuse.

Kassa liikmeks astudes maksab igaüks sisseastumise raha 75 senti.

§ 4.

Kassa liikmete arv ei või üle 111 olla. Kui määratud liikmete arv täis on, siis märgitakse need, kes veel liikmeks soovivad astuda, järjekorras kandidaatide nimekirja.

Kui keegi kassa liikmetest ära sureb ehk välja astub, võetakse kandidaadid järjekorras uuteks liikmeteks ja nimelt seda mööda, millal keegi soovi on avaldanud liikmeks hakata.

§ 5.

Abielupaar loetakse sisseastumise, kui ka määratud liikme maksude maksmise juures üheks liikmeks; surma korral maksetakse aga matmise abiraha niihästi mehe, kui ka naise matmise tarwis täielt kummagi jaoks välja.

Kuupäev	№	Ärasurnud liikmete nimed.	Senti
	1		
	2		
	3		
	4		
	5		
	6		
	7		
	8		
	9		
	10		
	11		
	12		
	13		
	14		
	15		
	16		
	17		
	18		
	19		
	20		

(06) 610.06 (40)

Siseministri 29 märtsi 1927 a. otsusel on Pärnu suvitus- ja supelselts ühingute, seltside ja nende liitude registrisse № 166 all sisse kantud.

Arv. 927
Pärnu

Pärnu Suvitus- ja Supelseltsi põhikiri.

girdamatkogu.
A 11262; 4

~~Sf. 10007~~

I. Seltsi siht ja ülesanded.

9.V.27

§ 1.

Pärnu suvitus- ja supelseltsi ülesandeks on hoolitseda Pärnu suvitus- ja supelolude igakülgse arenemise eest. Selle ülesande teostamisel töötab selts lähedas kontaktis Pärnu linna omavalitsusega, kasutades ka teiste organisatsioonide kaastööd, kuivõrd seda nõuavad seltsi huvid.

§ 2.

Oma ülesande täitmiseks on seltsil õigus:

- a) avada ja ülalpidada hotelle, kohvikuid, panisioone, ambulatooriume, nõuandekohte, välju, platse, aedu ja kõiki asutusi ning ettevõtteid, mis on ühenduses Pärnu suvitus- ja supelasja edendamiseks, või kaasa aidata sarnaste asutuste avamiseks ja ülalpidamiseks.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Karmen Velitschinsky

(sünnikuupäev: 19.09.1975)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Eesti Vabariigi ajal (1918-1940) ilmunud eestikeelsed põhikirjad“

mille juhendaja on Ilmar Vaaro,

1.1 reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 25.05.2017